

A. K. OUSTECKÝ:

Sexuální (pohlavní) ■ náměty čítanek ■ pro školy obecné.

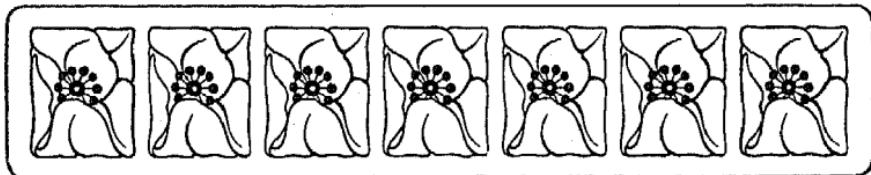
Zkušenosti z praxe, výklady a návrhy pro
===== učitele, rodiče, lékaře. =====

Podrobná i stručná osnova učiva.

Děkuji všem př. kolegům, kteří rukopis pročetli, různé informace mi poskytli a pochvalou k mý vydání mne povzbudili. Čtenáře pak žádám, aby neodsuzovali spisu, dokud jej nepřečtou celý. c c c c

SPISOVATEL.

Sexuální (pohlavní) náměty čítanek pro školy obecné.

Motto (= heslo): Ve výchovné činnosti vedle rodiny po-važujeme za nejúčinnější prostředek výchovy — školu.

Školou má se uschopnit rozum, cit a energie člověka; uschopnit rozum k pochopení životních a vůbec přirodnicích zjevů o jejich příčinách, zákonech a dění.

Vyňato z „Průvodce organizov. učitele“.

Před padesáti lety panovalo většinou mínění, že pokud lze, třeba jest dítě udržeti v nevinnosti t. j. nevědomosti o pohlavním životě. Dnes většina vzdělanců soudí naopak.

Otzádka poučování pohlavního buší čím dále tím prudčeji na dveře krbu rodinného i na dveře školy.

Debaty účastní se matky, otcové, učitelé, lékaři, kněží. Všechny vážné hlasy shodují se v zásadě, že poučení v tomto směru je nutné a že lepšího výsledku docílit možno poučením *a priori* (předem) nežli *a posteriori* (po účinku, po následcích). V začátcích nutno zlu brániti, po účinku zlá rada, říkává se.

Zásada tedy jasna jest. K ní však jakožto větě hlavní druzí se otázky na věty vedlejší: kdy a kde poučovati, kdo, jak a proč? Odpovědi nejsou dosud zásadně rozhodnutý, o ně vede se boj buď časopisecký, buď řečnický, ba dokonce

zákeřnický tím, že se udávají úřadům (hlavně anonymně) učitelé, kteří ve škole o sexus zavadili slovem.

Pokusíme se stručně na akutní (nalehavé) tyto otázky odpověděti, abychom si stanovili určité body základní pro pojednání vlastní.

Kdy? Před pohlavní dospělostí a vždy, když příležitost se naskytne. Nepropasme vhodných momentů (okamžiků)!

Kde? V rodině a ve škole.

Kdo? Vzdělaní rodiče, učitelé, lékaři vzájemně se v poučování podporujte! (Právo k sexuálnímu poučování ponechávají [absorbují] si někdy a někteří rodiče, jindy zas jen učitelé, opět jindy lékaři, ba hlásí se o právo to i kněží. A zase naopak jinde svalují břímě toto vzájemně se sebe. Proto my vybíráme střední cestu — zlatou cestu: *Všichni* vzdělaní poučujte!) Učitelstvu a lékařstvu připadá úkol dvojí: Poučovati rodiče, vychovávat a poučovati děti.

Jak? 1. Vědecky správně, ne tedy jako klerikální časopis „Vychovatel“, který sice poučování sexuální pokládá za nutné, ale v praktické ukázce učení toto nevědecky karikuje (pitvoří), připojuje je k náboženským bájím.

2. Vycházejme ze zkušenosti dětí o sexu zvířecím a přirovnávejme k lidskému! (Tato odpověď druhá je vlastně již v odpovědi první „vědecky“ zahrnuta, ale bylo třeba oproti hlavně klerikálním snahám, které usilují a budou více usilovati o zavedení poučování sexuálního na scestí, ji zdůraznit).

Proč? Pro zachování zdraví, proti pohlavním výstřednostem, pro zvýšení mrvnosti pohlavní, ne tedy pro plaisir (čti plezír = zábavu).

Tím jsme zcela krátce nastínili situaci (= stav věci).

Úkolem dalším vytkli jsme si postavit pokud možno poučování sexuální ve škole na podklad zákonny t. j. na čítanky úřady školními schválené. Pojednání toto týká se čítanek Jursových vydání trojdílného. Bylo sice do čítanek našich mnoho stěžováno, ale proto jich přece zcela nezavrhujeme, neboť obsahují mnoho zdravých jader, která dlužno jen slupky zbavit, abychom okusiti dali žákům tu

sladkou, jindy hořkou pravdu. Těch několik jadérek nepokrovových a zvláště klerikálních dovede si učitel výkladem okořeniti, ocukrovati, osoliti dle své chuti; nebo aby jed jejich zhoubných účinků pozbyl, dovedeme proti němu dáti vhodný kazijed.

Čítanka jest naše evangelium, ke kterému připojovati dlužno výklady, doplňky, opravy. Evangelium toto má před církevními tu výhodu pro učitele dobrou, že není neomylné, nýbrž, že může být doplněno, že musí být často opraveno. My čítankami můžeme se dnes hájiti, když udavači nám ublížiti usilují, neboť můžeme zajisté říci nejen to, co je v čítance, ale můžeme, ba musíme též přidati věcný, vědecky správný výklad.

Zdálo by se, že právo i povinnost výkladu čítanky je učiteli každému samozřejma a že zbytečno o tom psát. Ale není tomu tak.

Jsou dosud „vychovatelé – učitelé“, kteří nejen že pravdu bojí se číst a slyšet, ale ještě více bojí se pravdu slovy vyjádřiti sami. A přece dnes nemusí nikdo se báti upálení, dnes obžalovaného vyslechnou soudcové, když učení své chce dokázati – čítankou = evangeliem školním. A takových důkazů často jest a bude třeba, dokud nové čítanky nepročtou a neprostudují *všichni* rodiče, *všichni* učitelé, *všichni* řídící, *všichni* pp. školní radové (místní, okresní, zemští), *všichni* pp. inspektoři, hejtmani a t. d. až k ministru vyučování. Ačkoliv by této znalosti čítanek velmi bylo třeba, přece víme, že k ní nikdy nedojde a tak budou vždy rodiče, učitelé, řídící a t. d., kteří se diviti budou: „Co se teď ve škole těm dětem všecko povídá, to je hrůza!“ Proto také vždy se najdou lidé, kteří učiteli poctivému vmetou v tvář stereotypní (staromodní, stálý, utkvělý) prostředek udavačský: „Kazí mládež.“

Vždy známe i kolegy, kteří rodiče proti soudruhovi štvou, špehují jej ve třídě, zapisují si každou volnější větu, slovo. Sami nečtou buď vůbec a odborné učitelské knihy zvlášť, buď jen zábavné nebo politické časopisy; za to karty, flinta a t. d. jsou jim milejší; takoví nejen že napomínají horlivého, volněji smyšlejícího kolegu ku zdrželivosti,

opatrničtví, ale jsou hotovi třeba anonymně kolegu udati, jest-li si „rad“ nevšímá.

Velikým nepřítelem učiteli bývá učitel a ne vždy kněz.

A obráceně. Znám kněze svobodomyslného, který upozornil učitele pokrokového, že kolega proti němu tajně kuje pikle.

Uvidíte, že pro tuto brožuru první mne a nejvíce od-soudí — kolegové.

Je tedy opravdu třeba zdůraznit, že učitel má povinnost čítanku vysvětlovati a to vše nejasné, a vše důsledně, neboť víme, že opatrníci se choulostivějšímu výkladu vyhýbají.

Pamatují se, jak ještě před ani ne snad celými deseti lety kolegové opatrničti pročítali nové knihy pro knihovnu žákovskou, jak volnější výraz vyškrtavali, inkoustem zama-zovali i v knížkách od Pravdy.

Dnes máme „Výbor spisů pro mládež“, pořízený péčí komise Ústř. sp., kdež i pohlavní náměty jsou zastoupeny (Kaštánka a Událost od Čehova), dnes v době volného slohu, osobitého výrazu, volného kreslení, volných cviků ruky, volné methody a pod. se dětem nebrání vniknouti do tajů života, poněvadž se poznalo, že „tajemství“ vedou rozum dětí učením školním osvícený k tajnému bádání, pátrání, dychtění po věcech neznámých a tu rozum nemaje vůdce, že sejde často s cesty ku škodě dítěte, budoucího občana i celé společnosti.

Dnes pro děti nemá být tajemství, ale rozum má býti ukojen pravdou tenkrát, když se ptá, touží, hledá, pátrá, dychtí, pralne po pravdě. Proto je škola, aby tajemství a záhadu odhalila, ne nové přidávala. Tak na př. čl. 186. dílu II. „Stědrý den“ odhaluje tajemství nadělení stromku.

Pryč ze školy s vylhanými illusemi (= klamy, přeludy)! V době rozpínavé „volnosti“ přišly nové čítanky — též volnější, někteří říkají, že klerikálnější, jiní tvrdí, že i pokrokovější. Ve skutečnosti jsou vědečtější, než staré a jak jsme již v předu uvedli, záleží na učiteli, aby dobrá zrnka našel a zasil, jedovatá odstranil. Držíme se jich zatím v naději, že nový čas přinese čítanky ještě lepší, nebo že vůbec čítanky

na vyšších stupních odstraní a zavede učebnice pro realie zvlášť a učebnici pro morálku opět zvlášť. Tím by za své vzaly „vědecké“ články jako je na př. „Na kůru chrámovém“, který číší klerikou a ne naukou o zvuku.

Už ve Slabikáři čteme: Váša, Ela, Boža, Anka, Nána, dědek, bába (táta, máma), panák (ted' už se smí ve škole panák i kreslit), kteréžto volné, osobité výrazy ještě způsobují mnohým paedagogům trapnou chvilku, když je najdou ve slohové práci. Páni řídící a inspektoré doporučují volný sloh, osobitý výraz a p., ale najdou-li v sešitě na př. slova, (která vybíráme z I. čítanky) jako: prsa, střeva, břich, smrkati, dojiti, prase, svině, hnůj, hrom, pacholek, fiakrista, tu upozorňují, „že třeba mluvu obecnou zjemňovati jazykem spisovným“. Předložme jím jen Slabikář a čítanky, a požádejme je, aby „zjemnili“ své úřední s námi jednání.

Končím úvod a přicházím k věci.

I.

Slabikář, třída I., děti 6–7 leté.

Ve Slabikáři čtou děti: 1. „Amina měla tři štěňata v kůlně na seně.“ Dále líčí se starost její o ně. Učitel může vzpomenouti tu na kočku a kofata, kvočnou a kuřata, matku a děti — kontrast (= opak) ještěrka. Z lásky mateřské plyně péče, starostlivost.

2. Kuřičky, kapounek, kohout. Děti některé budou věděti, že kuřičky jsou slepice, kapounek, že je vykleštěný kohoutek za tím účelem, aby při výkrmu tloustl. Některé dítě šestileté snad poví, že vidělo, když kohouta vyřezávali a vzpomenou na vyřezávání vepřů, hříbat, býků, králíků a pod. Ostatek o kleštění ve vyšších třídách.

3. Kohoutek, slepička, vajíčko. Zde by snad nebylo výkladu ani doplňku třeba. Ale vycházíme-li z předpokladu, že poučování pohlavní nejméně může škodit a nejvíce prospěti v době, kdy mysl ani tělo poučování m se neboří, navrheme doplněk následující s podotknutím, že považovati sluší jej (jakož veškery další výklady čítanek) za náhled subjektivní (osobní). Kohout stará se o slepice, vodi je na pastvu, najde-li zrnko, svolává slepičky, je k nim hodný. Ale lidé říkají, že kohout slepice „moří“, do hřebínu je klobě. Proč? Aby vajíčka byla plodná, ne jalová. Když se vajíčka nasadí pod kvočnou, vylíhnou se z nich kuřátka. Kdyby nebylo kohouta, zůstala by vejce čistá, jalová, bez kuřat. Kohout musí tedy být. To už je tak od začátku světa

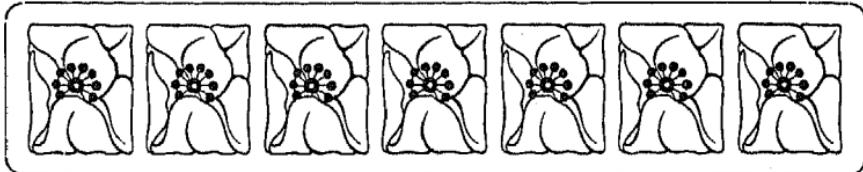
a bude pořád. (Nábožensky řečeno: To už Pán Bůh tak stvořil a proto se božímu stvoření nemáme posmívat, aniž za špatné považovat, co Bůh zařídil.) Tak je to u holubů, hus, kachen, psů, myší, králíků, ryb, a krátce v celé přírodě, že obyčejně párek žije pohromadě a má mladé jako své dětičky. I rostliny mají své dětičky: makovice má v sobě mák, lusk má hráč, šiška má jádra, jablko má jadérka. A tak je to také u lidí. (Nábožensky: Pán Bůh i lidí tak stvořil.) [Komu by se zdál rozhovor takový s dětmi zbytečný nebo snad příliš daleko zabíhající, nechť jen laskavě sleduje čítanku další, kde mnohé z toho najde. Považuji rozhovor tento za přípravu pro II. třídu.]

4. Kozlátka říkají koze „maminka“. Z článku toho viděti, že pamatováno bylo tu na sexuální vztahy a podobnosti mezi zvířaty a lidmi. Tuto podobnost vycítí děti samy, nebo aspoň podobnost tato v mysl se jim vryje, že by snad nebylo ani třeba vysvětlovat nebo doplňovat. Stůjž zde však přece pro úplnost možný rozhovor: Koza-maminka odešla. Kozlátka-dětičky zůstaly doma. A kde byl tatíček? Byl to snad ten vlk? Ostatek děti povídí samy. Hovorem takovým navykají děti o věcech a rozdílech pohlavních mluviti vážně, beze smíchu, bez falešného studu na jedné a bez hledané lehtavé necudnosti na druhé straně.

Shrnuji o I. třídě. Už zde lze základy k sexuálnímu poučení klásti, už zde možno na základě Slabikáře sestaviti si podrobnou osnovu předmětu tohoto. Máme-li ve vyšších třídách pohlavním otázkám vážně vstříč vyjít, nutno v první třídě půdu připravit. Dlužno však zajisté i zde pamatovati, že všeho mnoho — škodí.

Poznámka. Komu by bylo divno, že užívám a vysvětluji cizí slova, toho odkazují ku lask. přečtení článku v České Škole roč. VI. čís. 10. str. 149. a dále čís. 12.

II.

Čítanka I., třída II., děti 7—9 leté.

Článek 11. a část mluvnická na str. 165. učí rozeznávat chlapce — dívky, jinochy — panny, muže — ženy, starce — stařeny. Tu je nejlepší příležitost užiti ve škole slova „pohlaví,“ neboť rozdělení článku k tomu přímo vyzývá. Řeknu-li však slovo „pohlavně“ inám sám na mysli „hlavu,“ rozdíl hlav a k tomu poznání nutno i děti etymologicky (slovozpytně) dovésti. (Jen chlípník hledá vždy a jedině ve slově „pohlaví“ vzrušení chtíče, smyslnosti, představuje si různost „ústrojí pohlavních“ a ne různosti hlavy, šatu.) Je v tom výkladu sofistika (lstivé mudráctví) ale nutná, vzhledem k zásadě, že poučování sexuální není a nesmí být cílem, nýbrž toliko prostředkem k cílům vyšším. I při zvířatech dá se poukázati na rozdíl pohlaví dle hlavy, na př. jehně, ovce, beran (rohy, vzezření). Tu je možno upozorniti na vmeno (kráva, koza) na bradavky prsní (králice), mléko mateřské, kojení mláďat. Tím dětem rozdíl pohlavní vynikne, neboť to vše viděly, to vše znají, jen třeba porovnávat, shrnovat — krátce: mysliti — mysl dětí správnou cestou vésti. O rozdílu ústrojí pohlavních u zvířat ani lidí nebude třeba mluviti, to děti vidí, vědí a domyslí se, když jsme jim naznačili směr myšlení.

Čl. 57., 61., 71. a část mluvnická na str. 166. učí pohlavně rozeznávat zvířata. Najdeme tu k výkladu určená slova, pojmy: hřebec, kobyla, hříbě, valach — býk, kráva,

tele, jalovice, vůl — kozel, koza, kůzle — kocour, kočka, kotě — lev, lvice, lvíče — kohout, slepice, kuře — houser, husa, house — kačer kachna, káče — jelen, laň — srnec, srna. — Při této statí mluvnické za účelem věcného výkladu pojmu snad asi následující rozhovor by učitel rozprádil, dovolávaje se zkušenosti žáků: Jest-li pak máte doma hřebce? (Skoro nikde). Co je váš kůň? (Hřibě. Kobyla.) Kdo máte doma valacha? Proč mu říkají valach? (Je vykleštěn.) Z čeho pochází? (Z hřebce.) Kde chovají hřebce? (Na stanicích.) Proč? (Ke hřebcům jede hospodář s kobylou.) Proč jede? (Aby měla hřibě.) Podobně o skotu a t. d. Ještě jiné a jiné otázky dají se kombinovat (sestavovat). Proč je ve chlévě mnoho krav, ale málo býků? (Někde jen krávy mají.) Odpoověď: Kráva je užitečnější, neboť dává telátka a mléko. Proč je tedy býk? Rozdíl povah valacha a hřebce, vola a býka a pod. Podobné těžší otázky mohly by se však ponechat třídě vyšší.

Že jdeme cestou správnou, doložiti možno i mluvnicí k čítance I. přivázanou. Tu na str. 165. a 166. najdeme slova rozdíl pohlaví lidského naznačující na př.: otec, matka, pachole; dědeček, babička, vnouče; chlapec, dívka; hospodář, hospodyně — a za nimi těsně slova značící rozdíl pohlaví zvířecího na př. hřebec, kobyla, hřibě, kůň a t. d. jak již bylo uvedeno. K tomu pojí se cvičení při němž žáci mluví takto: Podst. jméno otec je rodu mužského, podst. jm. hřebec je rodu mužského, podst. jm. matka je r. žen., podst. jméno laň je r. žen., podst. jm. pachole je r. stř., podst. jméno kůzle je r. stř. a t. d.

Tu snad není ani třeba dětem vysvětlovat blíže vztahy pohlavní, snad se děti dovtípí už, že je tu rodová podobnost zvláště, když v I. třídě již poznaly kozu-maminku a z dalších článků ve II. tř. poznají kvočnu-matičku a j. a j.

V čítance i ve mluvniči jsou tedy obsaženy náměty, na nichž možno vysvětliti rozdíl pohlaví.

Další vyňatky obsahují přirovnávání sexu (= pohlavnosti) lidského ku zvířecímu a naopak.

Čl. 66. Zajíc vypravuje: „V jetelišti jsem se narodil. Maminka vodila nás zajíčata . . .“ Králík mluví: „Narodil jsem se ve stáji.“

Čl. 68. jedná o snášení vajec, líhnutí kuřat, kvočně-matiče.

Ve čl. 90. vlaštovička odpovídá: „Letím, letím pod svou střechu, pro starost tam, pro potěchu čtyři děti mám.“ A dále: děťátko-holátka krmí, děti svoje písničkou konejší v sen.

Čl. 101. Matka sedí s Bohumírem v zahradě. Pěnkava přilétá, krmí pěnkavičky. Bohumír se diví. Matka poučuje: „Pěnkava stará se o mláďata jako matka o děti.“

Ze čl. 102. „Jako vy (děti) máte rády rodný svůj dům, tak milujeme my pláčkové svá hnizda. A jako vaše rodiče milují váš, tak my ptáčkové milujeme svoje mláďata.“

Čl. 119. „Koroptvičky rozumějí volání matčinu“.

Čl. 121. „Skřivan snesl vajíčka, vyseďel mladé skřivánky, svoje děti.“ Tu je třeba čítanku málo opravit. Místo skřivan má být jméno rodu ženského, ale to naší české řeči schází. Opravit tedy slovo není možno leda opisem „slepíčka skřivaní“ nebo „samička skřivaní“; proto opravíme jen pojem spoléhajíce opět jen na zkušenosť žákův asi takto hádanou: Najděte malou chybu ve větě: Skřivan snesl vajíčka! Žáci budou nejspíš hledat pravopisnou chybu a proto pomohli bychom. Kdo snáší vajíčka: kohout či slepička?

Čl. 131. „Párek čápů vystavěl si hnizdo.“

Cítanka I. tedy *přirovnává* samici zaječí, kvočnu, vlaštovku, pěnkavu, koroptvičku — k matkám lidským; mluví o narození, snášení vajec, líhnutí; o mláďatech — dětech; o ptáčcích — rodičích; o parku čápů; o rodném domě — hnizdě; přirovnává lásku, starost rodičů k lásce a péči zvířecí. Nikde však zde analogicky (obdobně) nečteme na př. kohoutatíček a pod., nenašel jsem tu ani slov „samička, sameček“, ačkoli v jiných čítankách a učebnicích se vyskytuje. Na str. 174. mluvnice zříme i slovo „plod“, které zajisté mělo by se i co „plod života“ vysvětlit.

* * *

Náměty pohlavně zdravotní a mravní.

Článek 23. obsahuje 10 výstrah, z nichž každá nutí učitele k výkladu na otázku: proč? Cvičení ústní a písemné za článkem navrhuje: Napiště výstrahy takto: Neběháme divoce po schodech, abychom ... a t. d. Svědomitý učitel m usí zde vykládat, vysvětlovat, varovat, důkazy podávat. Nestačí zakázati na př. Nesesedejte za vůz! Nechoďte k neznámým koním! Nedrážděte psů! a pod. Působivější je tu příklad ze života se zevrubným vylíčením následků, jaké mělo neposlechnutí toho a onoho rozkazu. Tato zásada totiž nutnost vysvětliti příčinu je i mezi obecným lidem jaksi instiktivně (přirozeným pudem) rozšířena, ale užívá se tu často pověrčivých, lživých smyšlenek více ku zastrašení dětí, nežli za účelem pravdivého poučení. Tak na př. varují starší nezkušeného nevědecky: Nechoď k vodě, stáhne tě hastrman! Nezvoň lžicí o talíř, nebo ti umře tatínek! Neklať nohamu u stolu, to zvoníš umíráčkem! Nedělej z písku hrobečků, umřela by ti sestřička! Neotvírej úst, vlítne ti tam vrána a....!"! Nestav se na hlavu, obrátí se ti žaludek! a t. d. Škola takových lží a klamů neužívá. Škola běže důkazy z vědy.

My všimneme si blíže toliko dvou výstrah.

Sedmá zní: Nezdvíhejte příliš těžkých věcí! (Že výstraha tato má nad ostatní větší důležitost soudíme z toho, že již ve Slabikáři ve článku Siláci též obsažena jest a proto mohl by se i výklad její v osnovu první třídy zabrat a neškodilo by, kdyby v obou třídách se opakoval, my však k vůli jakémusi postupu a z různých jiných příčin zařaďujeme ji do třídy II.)

Proč nezdvíhejte? Věda odpovídá: Aby nenastala 1. průtrž (Bruch [pruh], kýla, hernia) t. j. výhřez části těla na jiné místo, zejména výhřez střev do podbřiší a 2. potrat (abortus) v těhotenství. Nestačí tu pouze říci jako Slabikář: Nezdvíhejte, mohli byste si zle uškoditi. To je pouhá prázdná obstrukce (odtažení) pojmu, pro žáka neužitečná tenkrát, nevyloží-li se mu toto „zlo“ na konkrétním (skutečném) případě. Proto ve škole dlužno aspoň o průtrži se zmíniti. Zvláště při tělocviku nebo i při čl. 22., který o hrách a tělocviku jedná.

lze upozorniti, že nemáme nejen těžkých věcí zdvíhati, ale též opatrн skákatи, totiž nohy nevzdalovati nýbrž při sobě držeti. Upozornění na průtrž a bolestnou operaci její více prospěje, než když cvičitel ustavičně a každému žáku volá: Nohy k sobě!

O potratu chlapcům vykládati, bylo by zbytečno snad. Ba i dívкам postačilo by říci: Až budete starší, asi 16 let, dovíte se ještě o jedné příčině, proč nesmí ženy těžkých věcí zvedatí. Nejlépe učiníte, když se po tom nebudeste ptát, neboť lidé zlí by si z vás učinili žert a zalhali by vám a místo pravdy po které se pachtíte, doveděly byste se lež, která by vám mohla škodití. Proto pohodlnější a spolehlivější jest koupiti si, až vám bude 15—20 let lékařskou knihu (slovník), která vám poví čistou pravdu. Aspoň takovéto nebo podobné upozornění je nutné, neboť jen tak upokojiti můžeme svědomí své, že jsme učili pro život. Pro druhou třídu dívek zdá se partie (část) ta nevčasná či správněji řečeno předčasná a spíše by se hodila pro IV. třídu t. j. pro dívky 12—14leté, které za malý okamžik nastupovati budou cestu neznámou, kde jich nikdo nepovede, ale mnohý rád svede. (Jest-li totiž už nesvádí nebo nesvedl.)

Výstraha 10.: Nesahejte všechně na věci neznámé! mohla (ba měla) by se doplniti: Nedotýkejte se necudně svého ani cizího těla! Již od útlého mládí je třeba budit úctu k tělu lidskému a tak nepřímo varovat před onanií (samoprněním), kterážto vášeň již v dobách nejstarších u lidí, ba i u zvířat (opic) známá, nyní zvláště mezi mládeží městskou najmě mezi studenstvem je rozšířena. Ve II. třídě postačilo by k výstraze uvedené všeestranné vyplňení studia. Rád kázeňský v tom smyslu přikazuje: Potřebu na ulicích nevykonávejte! Netrpíme hochům ruce v kapsách, děvčatům pod zástěrou, prodlévání na záchodech, nestoudné obrázky, a t. p. K studiu musí ustavičně škola vésti. Hlavní příčina, proč nemá se dítě necudně těla dotýkat, poví se ve IV. třídě při zdravovědě. (Viz venerie!) Vedlejší příčinou méněna jest neslušnost, necudnost.

Dr. J. Pavlík ve Slovníku domácího lékařství praví: „V první řadě jest úlohou rozumného vychování mládeže,

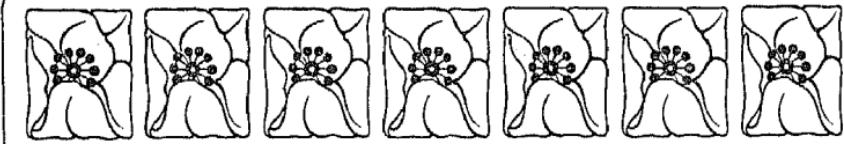
vzniku onanie zabrániti.“ To je nesporná pravda, kterou uzná lékař, učitel, rodiče. Rozumné vychování náleží vedle rodiny hlavně škole a děje se hlavně poučováním. Obrátíme-li vyňatou větu Pavlíkovu na rub, citíme z ní výčitku: Onanii zaviňuje nerozumné t. j. poučení se vyhýbající — vychování. Je známo, že na školách městských, kde se pohlaví odděleně vyučují, onanuje se i při učení, takřka beze studu. Koedukace i v tomto směru zajisté by se uplatnila, onanie by se aspoň při učení nevyskytla, zlo by se ne-li odstranilo, aspoň zmírnilo! Stud před pohlavím druhým a přirozená touha zalíbiti, zachovati se, mocně by tu působily.

* * *

Uzavíráme předcházející podrobná pozorování čítanky pro 2. a 3. školní rok úhrnným úsudkem, že námětů pro sexuální poučování tu oproti I. třídě přibylo a že nebyly-li sem vneseny úmyslně, tož aspoň myšlenkový proud (toužící po poučování tom) měl značný na skladatele článků vliv.

Na zvířecí matky (krávu, klisnu, čubku, kozu, prasnici a j.) v době, kdy přirozeným pudem nuceny oddávají se samci (otci), pak v čase vzrůstání plodu a plnění bradavek prsních a zvláště ve chvíli porodu, i na zvířecí otce (kozla, býka, kance a j.) pohlíží se bud' s opovržením, nebo jsou předmětem laxních (nemravných), chlípných vtipů. Špatně vychovaní někteří lidé nedovedou úst otevřít, aby neotrafovali nestudnou pohlavní perversí (zvráceností) nejen dorostlé, ale i nevinnou dosud mládež. Proti tomu nová škola, noví rodiče naučí děti vážně mluviti o pohlaví zvířat i lidí, naučí mladého člověka dívat se na plození a rodění, chov rostlin, zvířat, lidí s respektem jako na zákon přirozený velké matky přírody a otce světa.

III.

Čítanka II. Třída III. Děti 9–11 leté.

Předem stůjtež zde některá volnější slova pro „volný“ sloh: Ančka, Mařka, košiláček, Frantík, Janek, táto, chloupek, švec. Jimi se můžeme hájit, až nám budou vytýkány triviální výrazy v úkolech. Jeden inspektor (nebo i učitel) považuje slova taková za osobité žákovské výrazy a dle nich poznává volný sloh, chválí; druhý sice považuje je za osobité ale chce, aby je učitel opravil; třetí vůbec jich nepřipouští a trestá za ně, poněvadž je označuje za triviální (obecné, nízké, sprosté, nestoudné) naproti řeči spisovné. Tak se jedněmi ústy nařizuje volný sloh, ale těmi též ústy dozorce — chicaneur (šikaner = týrač, pletichář) učitele (a tím žáky též) „volně“ pronásleduje třeba „slovíčkem“. Sloh je volný, ale učitel — otrok, ba od té doby, co volný sloh a volné kreslení a volné cviky ruky a učení ve volné přírodě do škol vítězně razí si cestu, roste otročina; řetězy (ne tak na nohou jako na ústech) řinčí, karabáč svíští,.... Než o tom jindy a jinde. Braňme se zatím čítankou! Mimochodem řečeno, neschvalujieme tím, že by se mělo školou, zavádět nebo snaž docela pěstovat opravdu trivialní pojmenování Franto, Josko, Mařko, Mářo, Náno a pod. neboť ve slušnějším způsobu mluvy se jich neužije, na což dlužno ve škole též upozornit).

Co by tak říkal některý inspektor, kdyby v pracích slohových četl výrazy čítankové z oboru sexu na př.:

porodila, porod, plemeník, samec, pohlaví, rozmnožování potomstva, mám matky krev, a pod. a pod. Oč, že jich ještě žádný učitel ve „volném“ slohu neužil? Oč, že by se mnohý z nás bál reprodukovati vědu — pravdu z čítanky!!

Pro správné pochopení výňatků z čítanky druhé bude dobré, rozdělíme-li si tyto náměty sexuálního poučování:

- A. na jednající jen o lidech,
- B. „ „ „ o zvířatech nebo rostlinách,
- C. „ smíšené, v nichž se sexuální pojmy lidské analogií (obdobou) přirovnávají k zvířecím a naopak.

A.

(K oddílu prvnímu ve II. tř. patří čl. 11. rozeznávající pohlaví lidská. Ve třetí třídě jde čítanka poněkud dále v tomto směru).

Čl. 4. „Kmotr Nekut mne brzy měl jako vlastního syna, a když mi dal dceru za ženu, byli jsme nadobro jedna rodina; mým dětem nebude už tak těžko, jako bylo mně.“ Tu nabízí se nám k výkladu pojem vlastní — nevlastní (syn, dcera, otec, matka, bratr a t. d.). Slovy čítanky jsou tu žáci vedeni poznati směr života: oženiti se, mítí děti, tvořiti rodinu. Snad i věta, která v čítance výše se čte: „Práce mne těšila — mužněl jsem jí“, lákatи by mohla k výkladu, čím by se postup myšlenkový ujednotil, zcela: sirotek — chlapec, žák, jinoch, muž, žena, děti.

Následuje několik článků ze života rodinného na př.: 8. Rodiče, 9. Otec a matka, 10. Přísloví o rodičích 11. Matičce a pod., ale o nich soudíme, že všecky se bez výkladů sexuálních obejdou. Kdybychom i v nich chtěli náměty hledat mikroskopem, našli bychom, tu však dopouštěli bychom se chyby — extremu a toho jest se zvláště v otázce tak dosud choulostivé co nejvíce vystříhati. Lépe bude, když děti nepoznají hněd cíl náš; proto poučujme nenápadně. Ostatně tendence článků těch není poučení o pohlavnosti, nýbrž nesou se směrem vypěstění citů k rodičům, zejména lásky. Náměty poučování o sexu se jen někde nenápadně

v článcích vyskytají a sluší je považovati za vedlejší, ale přec jen ku vychování celého člověka důležité. Vždyť často věta vedlejší poví nám více než věta hlavní, vždyť někdy zaměstnání vedlejší udržuje rodinu.

Čl. 18. „Tři pokolení odchovala na věrných rukou svých.“ Pojem tři pokolení zde snad nejzřetelněji vysvětliti by se dal diagramem podobným rodokmenu, z něhož by zřetelně vyniklo, že Ančka odchovala děti dědečkovy = první, děti jeho syna = druhé a teď chová děti vnukovy = třetí pokolení či koleno. Sem patří i čl. 141., kdež čteme: ... „a rozmnožuj potomstvo naše od pokolení k pokolení!“

Čl. 27. „Josef je ženat a má dva synky... Žena mu pomáhá.“ Tento článek ukazuje na muže spokojeného svým stavem zřetelně, ale ženu spokojenou se svým povoláním ani tento článek ani čítanka vůbec příkladem neuvádí. Čl. 41. v čít. III. Spokojená s málem má tendenci jinou. Proto nebude škodit, když učitel i dívčákům podnět k přemýšlení o sobě samých a svém povolání naznačí. Podle tendence (směru) článku navrhoji takovýto asi rozhovor: „Smola i jeho žena byli spokojeni v hospodářství. Které práce konala žena? (Chovala, myla, krmila, ošetřovala děti, vařila, prala a t. d.) Takovým pracem se děvčata od malička učí. Za žádnou práci se nestydí, vědí, že bude dobře, když se z mládí něčemu naučí. Ale některá děvčata štítí se práce. Nechce se jim do chléva dojít, hnůj kydat, husy a dobytek pásť, prát, vařit a pod., ale jen se strojí, fintí, mašličky a drahé klobouky shánějí, nejradiji by jen vyšívala u okna a čekají, že pro ně přijde nějaký princ z pohádky nebo aspoň nějaký pán z města a že nebudou muset, až se vdají, ničeho dělat. To je špatné ponětí o životě. *Práce a ne zahálka je úkolem každého a tedy také ženy.*“ A podobně dále. Mohlo by se tu zdůraznit též specielně, že nejsvětějším úkolem ženy je vychovat zdárné děti, což však možno též do IV. tř. ke čl. 20., 34., 41. odložit. My však vycházíme ze správné zásady, že dokud stromek mlád, dá se spíše ohýbat.

Pěkný podnět ku paedagogickému vzdělání, budoucích matek dává čl. 40. Chůva. Učiteli poskytuje se tu příležitost

zopakovati aspoň stručně paedagogiku a to asi v následujících bodech: 1. *Vychování těla* (potrava, výkaly, oděv, spaní, vzduch, čistota, tělocvik, pohyb, otužování). 2. *výchova duše* (názory, představy, obrazotvornost, pamět, rozum, pozornost, city smyslné a duševní, vedení vůle, cnosti a necnosti; hračky a hry; zacházení se zvířaty a rostlinami a p.). Ani chlapcům budoucím otcům toto stručné vychovatelství nebude na újmu. Ku konci dlužno žáky též upozorniti, že co zde slyšeli, je stručné, že otec a matka mají věděti více o vychování dětí a k tomu že jsou knihy, jež si rodiče mají přečísti.

Namítne-li se, že k výkladům takovým není času, dlužno odpověděti, 1. že osnovy ministerské nařizují „věcné výklady při čtení,” 2. že ve III. tř. už děti většinou umějí čísti dostatečně a že místo celé hodiny jednotvárného čtení též půl hodiny postačí a 3. že za takto získané 3—4 půlhodiny týdně dá se mnohé dobré zrnko zasíti. Považujme už jednou hodinu ku čtení určenou za hodinu nejen k učení čtení, ale také k vychovávání. Vždyť proto máme v čítankách „Čtení mravoučné” (dle III. čít.) na místě prvním, a dle novějších metod čtení článků realních spadá do hodin realíím vykázaných, aby se tu pojilo k výkladům a pokusům.

Nejsilnější moment k výkladům rázu sexuálního poskytuje čl. 113., kdež čtou děti: „Jak jiní mám svůj rodný kraj, své matky krev a řeč,...“ Mám matčinu krev, narodil jsem se z matky..... tu nejsme daleko od otázky „Odkud pocházejí lidé, odkud přišel bratříček?“ Děti 9—11 leté to ostatně už vědí, třeba jen by bylo vypěstit u nich lásku (a ne opovržení) k matčiným bolestem, starostem, třeba by bylo povědít, že matka dávajíc život dítěti, zápasí se smrtí, ba že často dítěti život svůj obětuje. Lásku k matce záhadno jest tu vyvrcholiti tímto momentem sexuálním tak, aby nebylo dítěte, které by matce potom odmluvilo, špatně na ni pohlédlo nebo snad dokonce ruky na ni vztáhlo.

My schválne zde (jakož všude, kde možno) s tímto momentem pohlavním (původ člověka) spojujeme moment mravnosti (vyvrcholení lásky k matce i otcí), aby tak nejasně

se postavilo, jak rodičům tak dětem a veřejnosti vůbec, že poučení o sexu není cílem o sobě samo, nýbrž že míří k cíli vyššímu: mravnému (a zdravému) životu.

Čl. 123. obsahuje větu: „Mnoho řumařů v a harfenic pochází zvláště z Přísečnice.“ K tomu sluší přidat, že potulný život harfenic zvrhá se často v obchod s děvčaty, která lákána jsou prodávati své tělo k účelům necudným, čímž jak duševně tak tělesně se kazí a tím místo slávy získávají národu našemu hanbu. Toulavý život řumařův třeba jest dětem náležitě pohaněti a zvláště děvčata před šejdíři a kuplířkami velmi důrazně varovati.

Látku k úvahám o kráse lidského pohlaví podávají dva články a to 160. „Eliška Přemyslovna byla tváří spanilé“ a čl. 163. „Císař Josef II.... vídáme obraz mladého krásného muže očí jako čekanka modrých, s vlasy vzadu spletenými v cop.“ Při čtení této vět lze žákům předvésti typ krásy antické: tělo príme, štíhlé; taktéž nohy, ruce, prsty; hlava vejčitá; čelo vysoké, rovné; vlasy plné, dlouhé; oči velké, modré; nos rovný; ústa malá; zuby čisté, bílé, husté; brada s důlkem; tváře plné, hladké, kosti lícní skryté, nevyčnělé; uši malé, přilehlé; krk štíhlý, bříly; hrud klenutá; kroj dle času a mody, ale jednoduchý; ku krásnému tělu však též musí náležeti krásná duše, která spíš více se cení. Krásné tělo není každému přírodou dáno, za to však může ve škole a dále sám krásnou duši si vypěstít. (To je třeba říci zvláště pro útěchu dětí tělesnou krásou nenadaných.) Dále možno doplniti, že krása podlehá modě, že řídí se dle vzdělanosti a že každý národ dle same sebe krásu určuje na př. černochu se líbí pysky vydulé, vlasy černé, kudrnaté, tělo černé, nám se zamělouvá spíše tělo bílé, pysky jemné, vlasy bledé, (zlaté), dlouhé a pod.

Že takovéto poučení o kráse na děti velmi dobře účinkuje, vím ze zkušenosti, neboť byl jsem často svědkem úkazu, že žáci hned druhý den jinak se strojili, česali (hoši vlasy vzhůru) a zejména na čistotu dbáti začali, když slyšeli, že sebe krásnější obličeji pod špínou a rozcuchanými vlasy veškeru cenu tráfí a jak naopak hlava nezrovna všem před-

pisům krásy odpovídající stává se čistotou a vkusným krojem hezkou, příjemnou.

Čl. 160. mimo právě uvedený námět krasovědný (aestheticický) podává látky k výkladům slov „panna“ klášterní (slibuje nevdávat se, a tím duchovní čistotu), dále „cudnost“ a ukazuje vzor manželky rádné (Elišky) a kontrastně manžela nepořádného (Jana) – rodiny to rozvrácené následkem vnuzeného, obchodního sňatku. Příklad manželství „z lásky“ máme ve čl. 27.

Další výňatky uvádím jen za účelem úplného přehledu skoro bez poznámek.

Čl. 143. Libuše pojala za manžela Přemysla.

Čl. 147. Ludmila – vdova.

Čl. 148. Kníže český Vratislav, syn Bořivojův a Ludmilin, měl s manželkou Drahomírou tři syny a čtyři dcery. (Před dětmi se v domácnosti mluví podobně, na př.: Já se jen divím, proč ten Josef si nechce Toničku vzít! A už mají spolu tři děti).

Čl. 152. Břetislav měl 5 synů. (S Juditou, možno doplnit).

Tím jsme vyčerpali výběr momentů sexu lidského, odpozorovali jsme oproti druhé třídě značný přírůstek kvantitativní (mnohostní) i kvalitativní (jakostní) a přecházíme k citátům o pohlaví zvířecím.

B.

V této třídě (III. na čtyřtřídce) začíná čítanka hovořiti biologicky (*bios* = život) o chovu zvířat, v čemž se ve IV. tř. důkladněji pokračuje. A poněvadž při chovu zvířat a pěstění rostlin jest pohlavnost velkým činitelem a pro žáky = *buďoucí hospodáře* (nebo aspoň chovatele domácích zvířat) má právě znalost sexu zvířecího a rostlinného velikou důležitost, nemohla ani čítanka II. (a hlavně pak III.) vyhnouti se větám čím dálé tím ostřejí podstatu množení rýsujícím.

Čítanka tu často poví tolík a (zejména III. čítanka) tak jasně, že výkladů širokých takřka netřeba a učiteli — vychovateli postačí, připojí-li stručnou někde poznámku: „Co pozorujeme u tohoto zvířete (u této rostliny) platí též obdobně pro lidi a obráceně.

Čl. 54. „Z kobylího mléka dělá se kumys“.

Čl. 61. „Jen v době líhnutí, mají-li (husy) mladé, zuřivě syčí..... V roce stanou se (housata) k chovu schopna, avšak teprve v druhém roce snášeji plný, počet vajec“. Rčení „k chovu schopna“ znamená tu co k plemenění schopna nebo pohlavně dospělá a opakuje se skoro v každém podobném článku s patřičnými variacemi (změnami). Tak ve čl. 63. praví se „Králíci byli již v 6. měsíci skoro úplně vyrostlí.“ Podobně dá se ve čl. 64. vyhledati, že mladá královna takřka hned po opuštění své buňky pohlavně dospívá. Ve IV. třídě pak dlužno bude shrnouti přehledně různou dobu pohlavní dospělosti u různých zvířat a navést tak budoucí hospodáře, aby plemeniti dovolili zvířata jen pohlavně dospělá a tím si zaručili předem úspěch chovu. Tam bude také možno analogii uvést člověka a jeho pohlavní dospělost.

Čl. 63. „Po 30 dnech vysypala králice 8 mláďat do hnizda.... K mláďatům vcházela jen nepozorovaně, aby je napojila.“ Jan V. Kálal ve spise „Chov králků dle rozumových zásad“ užívá správnějšího slova místo vysypala (mláďata), totiž metala, což znamená porodila, a místo napojila užívá přílehabějšího nakojila. Nebojme se užiti slova roditi, vždyť ve III. čít. slovo to jest ve čl. 76. a v čít. II. ve čl. 112. O plemenění králiků vědí vesnické ba i městské děti více, než je v čítance; viděly a slyšely více, vždyť často samy se o králiky a chov jejich starají, nosí samice k samci, hmatají plod v obřezlé králici, ba byly snad i svědky, když samice metala mladé. O tom děti mezi sebou rokují. Proto bylo by chybou, kdybychom jím ne pověděli více o plemenitbě. Ze jmenovaného spisu Kálalova mohli bychom celou stař přečísti bez obavy, že nevinost (!) jejich bude pokálena. Proto přece chodí děti do školy, abychom jejich poznatky z domova rozšířili a opravili

chybné. Ovšem nesmíme tu přestati na tom, že bychom rozšířili jen poznatky o plemenitbě, nýbrž dlužno nám aspoň stručně zmínit se též o krmení, zabíjení, nemocech, úpravě kůže a masa i poukázati na příslušnou literaturu. Podobně bychom se zachovali při výkladech o chovu všech zvířat.

Slovy „po 30 dnech“ v citátu výše uvedeném určena je tu doba březnosti. Když v tomto článku mohou děti bez újmy mravnosti slyšet o čase březnosti, z toho soudíme, že pověděti se může ve třídě této též o době březnosti různé u rozličných zvířat na př.: slepice sedí 21 dní, kráva nosí plod 9, kobyla 10 měsíců a p. a zas nejsme daleko od člověka.

Čl. 64. obsahuje následující věty: „Záhy z jara počne snášeti (matka) vajíčka... Mladá matka vylétává za příznivé povětrnosti s trubci z úle. Potom snáší vajíčka.... A dále: Práce žádné (trubci) nekonají a proto dělnice k podzimu je všecky bud' vyženou neb usmrtí.“ Čtení těchto vět nutí učitele se žáky si zafilosofovat a čítankou zapolemisovat. Jak že? Práce že trubci nekonají žádné? To by byli tedy zbytečně stvořeni jen proto, aby se najedli a umřeli? Není tomu tak! Trubci mají úkol a to veliký a čestný. Čítanka to praví sama, že mladá matka s nimi vylétává! Jeden trubec se s ní spáří a oplodní ji. Tím stal se otcem mnoha mladým včelkám, které se líhnou jen z vajíčka oplozeného. Trubec u včel je tolik, co kohout u slepic. Bez kohouta nebo trubce byla by vajíčka jalová, čistá. (Kde možno odvolávejme se i před žáky na čítance !)

Čl. 66. IV. „Mívají myši 5krát až 6kráte do roka po 4 až 6 mláďatech, která rychle rostou“. Ve čl. 76. pak podobně čteme o hraboších: „Za suchých let se rozmnoužují někdy do té míry, že se jich hemží jako mravenců“. Počítejme 5krát po 4 mláďatech = 20 mláďat nejméně ročně od jedné samičky. Z těchto 20 polovička jest průměrně samečků, polovička t. j. 10 samiček, z nichž každá může mít ročně zas dvacet mláďat, tedy 10×20 mláďat = 200 mláďat druhý rok. Třetí rok 100×20 ml. = 2000, čtvrtý 1000×20 ml. = 20.000 a t. d. Kdybychom

první rok vzali za základ, místo jedné samičky jen pět, vzrostl by tento počet čtvrtým rokem na $5 \times 20.000 = 100.000$, kdybychom vzali prvním rokem za základ 100 samiček, vzrostl by počet myší 4. rokem na 2,000.000 a za deset dvacet, sto, tisíc let pokryvali by myši samy celou zemi..... V cestě tu však stojí velké „kdyby“. Mají myši mnoho nepřátel, kteří tím pomáhají udržovati harmonii (soulad) v přírodě. Podobně ryby, žáby, motýli. Nakladou miliony vajíček ročně, aby měli jiní živočichové potravy dosti. A t. d.

Takovéto počítání třeba bylo založeno na vratkém „kdyby“, má přece důležitost, že nejen pomůže rozšířiti obor čísel do nekonečna, ale zanechá v mysli dítěte hluboký dojem a pojem o plodivé sile matky přírody.

Čl. 76. a 78. obsahují slova „ssavci a ssavců“. K nim patří známý všeobecně výklad tento: ssají v mládí mléko mateřské. K nim nepatří člověk, který také ssaje mateřské mléko v mládí. Náleží však k nim velryba.

Čl. 78. I. „Mláďata na prsou zavěšená nosívají netopýři s sebou....“ Podobnost: klokan nosí mláďata ve vaku bříšním, vačice na hřbetě. Obrazu klokana, jemuž z vaku bříšního vyhlíží hlava mláděte, se všeobecně užívá. V zemském museum též děti vídají klokana s mládětem z vaku bříšního vyčnívajícím. Moje děti osmileté o zjevu tomto takto rozumovaly: „To je jako maminka a když chtěla mít děťátko, rozřízla, ne, rozkousla si břicho“. Takové názory třeba opravit.

Čl. 78. III. „Když hrobaříci mrtvolu pokryjí zemí, prohrabou se k ní samičky a nanesou do ní vajíček“.

Čl. 79. Jen malé družiny starých samečků zůstávají u nás přes zimu“.

Čl. 85. II. „Kladélkem pouštějí do vody vajíčka...“

Čl. 88. „V prsti lesní odpočívá plno zárodků života! semen, vajíček, kukel i larev hmyzu jako v teplém lůžku. Jakmile slunko počne hřát, obživne vše k novému životu.“ Zárodek, teplo, život! Jak vděčné to thema k výkladům!

V témže článku ku konci: „Lumčí samičky jemným kladélkem snesou vajíčka do škodné housence.“

Čl. 89. III. praví: „Podivuhodná jest proměna vajíčka v housence a housenek v motýle.“ Tu „podivuhodnost“ třeba jest blíže objasnití nejdříve u motýle nebo hmyzu vůbec nejlépe diagramem vajíčka, larvy, pupy a hned vedle obdobu vyskytující se v celé živé přírodě a to zas diagramem: zárodek telete = vajíčko, oplozené mění se ve tvar larvě podobný a pak odpočívá v děloze jako v pupě. I u ptáků je obdoba, i u ryb, plazů, ba i u člověka a snad můžeme hledat analogii i u rostlin.

* * *

Pohlavnost rostlin objevuje se v několika článcích čítanky II. (pro 9.–11. šk. rok) poprvé, ale slušnou intensitou (silou) a mnohostí.

Tak ve čl. 68. čte se: „Když vonné květy našich ovocných stromů rozvíjejí se v květnu, vábí k sobě hojnost včelek šťavou medovou. Návštěva jejich přispívá nemálo k vytvoření ovoce.“ Učitel se při výkladu nevyhne, aby neužil slov: zúrodnění, oplodnění, plod.

Ve čl. 73. naznačen je přímo rostlinný akt pohlavní: „Když pel květů prašníkových vnikne do květů pestíkových, jehnědy brzy potom opadávají.“ Toto prořustávání pelu spadnulého na bliznu a deroucího se skrze čnělku k plodu (obdobné s pohlavním aktem zvířecím) znázorňuje se obyčejně diagramem a ve škole zdomácnělo. K tomu dalo by se připojiti upozornění na analogii v říši zvířat. Avšak líčiti dětem zvířecí akt pohlavní považujeme za bezúčelno a snad i škodlivě, neboť mohli bychom tím předčasně snad vzbudit pud pohlavní. Ale také víme, že děti mezi sebou o aktu pohlavním mluví, že starší mladší „poučují“, ale „poučení“ takové vede obyčejně k onanii a proto rodiče nebo učitelé měli by rozhodně promluviti o přirozeném ukájení pudu toho jako zdraví neškodném a o nepřirozeném ukájení zdraví nejvýše škodlivém pro tělo i ducha, krátce bylo by velice potřebno vymalovati živými barvami následky onanie; ani odstrašující obrazy onanistů by tu

neměly chyběti. Zdálo by se, že pro vesnici bude takovéto počínání zbytečno, neboť na všich se onanie mezi školní mládeží nevyskytuje snad vůbec nebo jen pranepatrně, ale povážíme-li, že děti vesnické jako nezkušené odcházejí do měst do škol nebo na učení, pak se nebudeme rozpakovat každého takového, který slastí města bude okoušeti, aspoň zvlášť důrazně varovati. Přímo však před odchodem do města bývá obyčejně málo času na takovéto výklady a bráti každého zvlášť by brzy omrzelo pro nepohodlnost. Proto dávám přednost výkladům společným.

O onanii mluvím v této skize podruhé jednak proto, abych důležitost boje proti ní zdůraznil, jednak, že vykonavše ve II. tř. jen přípravu. chceme ve III. tř. varovati děti důkladně a účinně. Věk 9—11 let je pro mnohou a mnohého těsně předcházející pohlavní dospělosti. Proto tu nejpříhodnější čas varovati. K mnohým dětem ve 12ti nebo dokonce 14ti letech přišli bychom s výklady a výstrahami pozdě, jestliže neřest již vypukla. Některé naše děti po 11 letech jdou „do Němec“ na výměnu a i tam hrozí jim nebezpečí býti falešně spolužáky poučenu.

Pamatují se, že na studiích jeden jediný učitel (a to katecheta) nejspíš proto, že mezi námi viděl typy onanistů (prořídle vlasy, zašpičatělý nos, sesláblý zrak, vyrážky kožní, mdlá chůze, únava při práci a pod.), pozvedl výstražného hlasu a jemně nábožensky sice, ale též vědecky varoval nás před vykřičenými domy a samoprzněním. Poukazoval srdečně na nemoci venerické a myslím, že mnohý zalekl se a *omezil* se aspoň v tajných neřestech. Z hovoru, který se mezi spolužáky po této hodině rozproudil, bylo znáti, že skoro všichni věděli, že mluvil o onanii, ale následky byly nám novinkou. Nestačí však jen zlými následky hroziti, sluší též krůpějí naděje na uzdravení ustrnulou zoufající duši posiliti. Známe případ, že student onanista, jediný syn a očekávaná podpora rodičů, byv na následky prostě upozorněn — zastřelil se.

Mám za vhodno upozorniti, že zvláště při sexu rostlinném dá se nenápadně a šetrně odbočiti pomocí analogie ku výkladům o přirozeném a nepřirozeném vůbec a přiro-

zeném a protipřírodním (na př. ukájení pudu polhlavního) zvlášt. Podrobné propracování této myšlenky ponechávám zatím methodickému talentu kolegů a jiných povolaných.

Čl. 92. „Klas kterému nedostalo se zúrodňujícího pelu, bude prázdný čili hluchý.“ Přidáme-li, hluchý jest jalový, máme podklad ku výkladu pojmu: jalovice a jalové (čisté) vejce.

Čl. 94. „Lusk vyvine se z pestíku, když byl pelem zúrodněn... V dělohách jest totiž nahromaděna potrava pro slabounký, malomocný klíček; jest to dědictví po rostlině matečné, která nejlepší své látky uložila v semenu, aby klíček z nich trávil tak dlouho až se stane samostatným... atd.“

Tento výňatek považujeme za nejsilnější, nejintensivnější námět čítankový pro tuto třídu. Stačí jen přirovnati dělohu rostlinnou k děloze slepičí, králičí nebo samičí vůbec, semeno k vajíčku, klíček k larvě. Jako semeno má dělohy, tak i vajíčko ptáčí i zvířat jiných leží v děloze a čeká na oplození. Celý hořejší citát dá se říci o vajíčku tak jako o semenu.

Tím jsme vyčerpali náměty z oboru sexu zvířecího a rostlinného a uvedeme dále ještě citáty, ve kterých se poplaví lidské přirovnává k zvířecímu. Přirovnání k rostlinám tu nenacházíme, ačkoli bychom mohli říci též, že jablka jsou děti, že strom jest otec, či matka a pod.

C.

Co tuto uvedeme, není pro nás nic nového, jest to jen pokračování z I. a II. třídy. Proto budeme struční.

Ve čl. 12. hovoří kuřátko Pipka: „Půjdu *mamince* naproti.“

Ve čl. 59. mluví se o mateřské starostlivosti slepičí a o kachňatech jako zvrhlých dětech slepice-macech.

Ve čl. 64. uvádí se včelí matka.

Ve čl. 82. jedná se o rodičích a rodině koroptví.

Čl. 83. začíná: „Křepelenka křepelala drobné děti svolávala.“

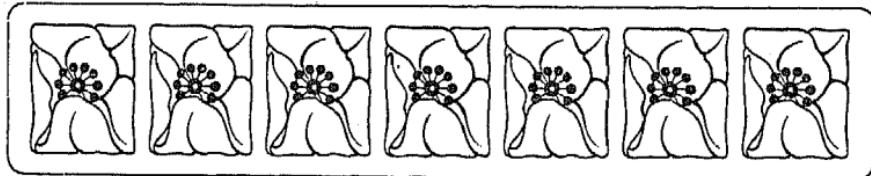
Podobně ve čl. 86. pláče kachna nad svými dětmi a v čl. 107. rovněž tak jako při zvířatech praví Rais též o vesničanech, že neznají žádné oběti pro svoje štěstí — pro děti.

Může-li tedy čítanka užívat analogie ve věcech sexu zvířecího a lidského, proč by toho nemohl užít učitel?

Zakončující pozorování čítanky II. (III. tř., 9–11 leté děti) můžeme poznamenat, že v námětech k sexuálnímu poučování spatřujeme oproti I. i II. třídě určitý methodický postup:

1. V analogickém přirovnání sexu zvířecího k lidskému se pokračuje, opakuje — nic nového.
2. V sexu lidském a zvířecím zvlášť jeví se značný přírůstek.
3. Zcela nově přibyly sem poznatky sexu rostlinného.

IV.

Čítanka III. (děti 11–14 let, 6., 7. a 8. šk. rok.)

Úvod:

Mnohému z nás těžkou hlavu způsobila otázka: Jak daleko smí učitel v učení jít? Pohodlníci radí! Držte se jen osnov a dál ani muk, sice setkáte se lehce s paragrafem a disciplinárkou! Jiní varují: Neříkejte víc, než je v čítance nebo jiné schválené knize, sice vás čeká udání — třeba od kolegy. Prach školní zanesl tak mnohému mozek, že opravdu ze strachu řídí se těmito zpátečnickými hesly.

Naproti těmto hlasům hájiti třeba pro učitele právo *ba povinnost všestranného vědeckého výkladu* s odvoláním se na čítanky, knihy schválené nebo osnovy. Vždyť přece pouhé osnovy, učebnice ani čítanky nepostačí, dosud takových čítanek nemáme, aby všecko pro život potřebné obsahovaly, vždyť přece učitel není tu k tomu, aby osnovám a t. d. dělal bezduchého figuranta, učitel musí mrtvé slovo tištěné oživiti výkladem.

Učitel vědecky vzdělaný nedá se ničím zastrašiti, aby chovancům nedal pítí z pramene čisté vědy — pravdy, inspektor vědecky vzdělaný nesníží se nikdy k hrobařské práci inkvizitora upalujícího pravdu. A právě ti, kteří nečtou, pokroky vědy nesledují, a těch je mezi námi (žel!) velmi mnoho, právě ti nejčastěji dovolují si censorovat pravdu —

vědeckou pravdu, čímž nevědomky a naivně tvoří náhončí zpátečníkům, pomáhajíce jim odstřelovati lidi myslící.

Dnes, kdy vodíme děti do volné přírody, na výstavy, koncerty, divadla, do obrazáren, museí a pod. musíme je dříve připravit, aby pohoršení nevzala dušička jejich, kdyby najednou na př. v paviloně školství spatřily obrazy nahé ženy a muže po aktu pohlavním, musíme je upozornit, aby neslušně nemluvily o uměleckém plakátě výstavním, na němž spatřují obnažené poprsí ženy. Takové věci netroufá si ani ministr vyučování zkonziskovat, ačkoli každý dobře ví, že se děti budou na tyto nahotiny dívat.

Dle prof. univ. O. Hostinského není třeba slevovat z hodnoty umělecké ani z pravdy vědecké, jedná-li se o jejich rozšíření mezi lid.

A dle Tolstého: Jedinou methodou výchovy je zkušenosť a jediným kriteriem výchovy jest svoboda.

Zkušenosť pak ukázala, že dosavadní methoda „udržení chovance v nevinnosti (= v nevědomosti) o účelu pohlaví“ zklařmala. Proto dlužno zkoušet methodu novou t. j. „poučování o věcech pohlavních.“ K tomu potřebné svobody nabudeme, budeme-li všichni neohroženě zkoušeti tak, jako zkoušíme volný sloh, volné kreslení a p. Svobodu — volnost vybojujeme si sami, jen chtít, jen se jí chytit, jen jí bránit! Jistý kolega šel tak daleko, že pravdivě žákům i žačkám povíděl, odkud pocházejí děti. Byl udán. Bez volání šel se bránit. Pan hejtman mu řekl: „Jen budte klidný, zkoušejte dál!“ A kolega i jeho žáci jsou živi a zdrávi na těle i na duchu.

Nelekejme se, že se nám naplige ve tvář za naše dobré snahy a vmete se nám do očí solný prach denunciace, že „kazíme mládež“. To se vytýkalo už Sokratovi, to se bude opakovat i po nás. Hlupáci byli a budou. Každá nová dobrá věc musí s hloupostí bojovat. I Pán Ježíš „kazil lid“. Dobrá věc zvítězí, špatná sama padne. Boj vždy je nutný. Činí zkoušky přesnějšími.

Mé návrhy k námětům sexuálním založeny jsou na několikaleté zkušenosť. Podávám je učitelské veřejnosti,

aby se mohla o nich vyslovit, je opravit, doplnit, škrtnout nebo schválit.

Že nepřeháním, poznati možno z přirovnání výňatků ze schválené vys. min. ^{21/8} 1896. Nauky o polním hospodářství pro ústavy učitelské, díl II. od J. Rosického. Na str. 16. ve čl. „Plemenitba“ mluví se tam doslovně o pohlavním množení zvířat; spáření osla a kobyly; plemeno, ráz, stádo, rodina, jednotlivec; plemena přirozená a umělá či kulturní; plemeno vypěstované se zvrhne; plemenitba čistá a míšení; plemenitba krevní; osvěžení krve, zvířata plno a polokrevná, dědičnost po rodičích a prarodičích; třeba dbáti, aby byl bezvadný plemeník jako původce mláďat mnohých; kniha plemenná, březnost matky t. j. doba od oplození matky až do vylíhnutí mláděte, zacházení v té době, pometání, mlezivo (sdojek — kolostrum), odstavení. Na str. 28: Na 70 krav jeden býk; pud pohlavní; připouštění krávy, která se chce běhati, otelení za 10 měsíců; býčkové se v 6–8 nedělích vyřezávají. Podobně čteme tu o ovci, koze, koni, svini březí (sopraší), oprasené a vyřezané, králíku, drůbeži, rybách (jikry mlíčím kaprů se oplozují). Při včelách (je tu důkladný obraz vaječníku), mluví se jasně o trubci, chámu, semenojimce, matka na postupující vajíčko pustí chám a oplodní je; chám trubčí při spáření vnikne do semenojimky; vaječníky zakrnělé.

Tomu všemu učitelé budoucí zajisté učí se na ústavech ne pro vyražení ani pro svou vlastní potřebu, nebo pro své vlastní hospodářství, ale proto, aby dětem hospodářů, které toho budou potřebovat, uměli důležité tyto vědomosti vyložiti.

A může-li se při včelách mluviti na př. o chámu, při kaprech o mlíčí, proč by se nesmělo obdobně a důsledně při dobytku mluviti o semeně.

A možno-li o zvířatech mluviti tak podrobně, proč ne o člověku?! Tím více toho potřebujeme, abychom znali člověka t. j. sama sebe. Poznej sebe sám! Zlaté, staré to pravidlo, ale dosud kaceřované. Tak mnozí i starí lidé před dětmi nestydí se „zeleně“ mluviti, chasa služebná před dětmi nejradiji oplzlé řeči, hmaty, posuňky vede a koná,

a často rozumní lidé jsouce svědky té zpustlosti, nemají slova pokárání; ale když učitel vědecky pravdivě děti poučí, a vede je tím k mravnosti, bývá oheň na střeše. Však se nelekáme ani toho ohně, vždyť zlato v něm neshoří, naopak zčistí se.

Tolik chtěl jsem říci, aby bylo porozuměno předešlým i dalším návrhům.

* * *

Prohlížeje čítanku III. vybral jsem opět předem výrazy, jichž se v lepší společnosti často neužívá, výrazy, za něž by byl učitel ztrhán, kdyby jich přehlížel ve volném slohu. Až zarází slova ta, když se vytrhají z textů a snesou na hromadu. (V závorce je řadné číslo článku). Tátu (5.), mámu, tátu (8.), chlupaté uši (10.), tátka, tátka, kluku (12.), hloupá, ty hloupá (18.), kluk (20.), u nebožky mámy, děvka, hloupá holka, Madlo, houně, kouká, panímámě (= císařovně) (22), Janek (27.), havět (28.) v bříše (39.), šourala se, I to bych byla hloupá (41.), hloupý strome (46.), vrhnutí, hnůj, močůvka (108.), kojil (134.), řadra (96.), střev, konečník, moč (52.), necumlala (53.), výkaly (54.), výkaly lidské (59.).

Když děti ve čl. 151: čtou, že mužší i ženské odložili svrchní oděv a oblekli bílé roucho, halenu, kazajku, spodky, na zad kůži, že vstoupili do kocábky a pod., usmívají se. Podobně se usmívají často při výkladech rázu sexuálního. Tento usměv však nesmí nám být měřítkem, co máme a co nemáme povídati. Naší povinností jest smích tento rozumně regulovati, aby nezvrhl se v nestoudnost, chlípnost. Stalo se jistému kolegovi, když se zmínil ve škole o vyřezávání býčků, že žák vtipkář k úžasu celé třídy i učitele prohodil: „Hoši se taky vyřezávali“. Pohnutí, šuškání dětí, které očima na učitele mířenýma vyprovokovati míní odpověď, nebo čekají nějaké školní zemětřesení, hromy, blesky. Hoši jsou většinou zaraženi, děvčata se z větší části škodolibě usmívají. Má učitel v tak kritickém okamžiku mlčet, či lhát, či trestat, nebo potvrdit pravdu? Ke lži sprosté nesníží se učitel, který sám lež pronásleduje, tresce. Mlčení degradovalo

by jej na „babu“ bojácnou nebo nevědomce. Zbývají tedy poslední dva prostředky pravda a trest: „Historie učí, že se zejména ve středověku opravdu neřesti takové dopouštěli na hošich za tím účelem, aby jim zůstal dětský hlas pro zpěv na kruchtě. O takových věcech však se vtipkovat nemá. Vtipy takové jsou necudné, oplzlé a nehodí se zvláště na žáka. Styd se! Vědecky mluvit a psát o takových věcech dějepisec musí, ale vtipkovat o nich je hrubá nemravnost“. Ve škole byl delikt spraven a mravnosti žactva velice prospěl, neuškodil. Ale dítě — klepař překrouceně případ ten rozneslo, a následek: domluva p. řídícího a nařízení zanechat sexuálního poučování do doby, dokud nebude úřady školními do osnov zařaděno.

Tento příklad demonstruje snad dosti jasně, že sexuální poučování i v okamžicích a otázkách nejchoulostivějších, koná-li se vážně, pro život hospodářský, pro zachování zdraví, pro docílení vyšší mravnosti, nemůže škodit, ale veliký zisk přinést novým pokolením lidským. Zejména na kladu velkou váhu na to, aby žákům jasně bylo ukázáno, co je oplzlý vtip a co vědecká čistá pravda, a aby jim byla vštípěna láska k vědecké pravdě, ale nenávist a odpor ke chlípnosti vůbec ať myšlené, mluvené nebo konané. Na tento moment mělo by žactvo častěji při výkladech o sexu být upozorněno a ve schůzích učitelů s rodiči v rozhovoru nebo přednášce o poučování sexuálním měla by se tato věta zdůraznit.

* * *

V čítance III. nastupuje nová látka a to tělo- i zdravověda a chov zvířat domácích podrobně. Obsahuje náměty sexu A lidského, B zvířecího, C rostlinného, D neživotního.

A.

Čl. 64. sice poukazuje na fakt, že nejvíce lidí přichází o zdraví nevědomostí a nedbalostí, neboť neznají složení těla, ale ve čl. 58. O nemozech nakažlivých chybí proto přece zcela neodůvodněně aspoň zmínka o nákaze

venerické, nebo o pohlavních nemozech, ale za to nacházíme tu při odstavci o tuberkulose velmi cennou větu:

„Po rodičích bývají děti náchylné k té chorobě, ačkoli mohou se jí uchrániti.“

Žáci ovšem vědí už, že ani vrána, čáp, andílek nebo bába v košíčku je nepřinesli a proto nebudou nikterak překvapeni, když na základě této věty promluvíme o dědičnosti po rodičích vůbec a proneseme-li vědecký náhled, že v manželství nemají vstupovati lidé tělesně nemocní nebo stížení vadou duševní a že by lékařská prohlídka před sňatkem měla se zákonem stanoviti. Hezcí, zdraví, duševně nadaní rodiče mají obyčejně hezké, zdravé, nadané děti. (Jistý hrabě v Rusku vybírá krásné lidi a zařizuje kolonii krasavců). Snad by neškodilo ani poznámku učiniti o manželství pokrevním, ale jistě slušelo by žáky upozorniti, že jsou spisy o tom, jak se chovati má člověk před manželstvím a jak v manželství a že lépe jest koupiti si vědeckou knihu, nežli čísti „Pikantní svět“ a p. nebo poslouchati opilé rady lidí nemravných, necudných.

(Mimochodem pronáším zde skromný svůj náhled, že nepovažuji za správné, když někteří s Maxem Enderlinem hodlají poučení o pohlavních nemozech ze školy vyloučiti, ale při tom chtejí nazíráni na nahé postavy lidské sem zařaditi. Já bych naopak raději oboje spojil, při čemž větší však důležitost shledávám u znalosti nemocí pohlavních, jakožto věci pro život potřebnější, nežli jest umělecký názor na nahotu.

A dále soudím, že trochu pozdě jest dávat knihu H. Wegenera „My mladí muži“ mužům kol 25 let).

Jistý katecheta říkával nám žákům: „Tělo máme od rodičů, duši od Boha.“ S tímto výkladem můžeme do jisté míry souhlasiti.

Čítanka samta zmiňuje se o životě předmanželském, o volbě ženy, o ženění, o svatbě a o životě v manželství.

Čl. 34. „Hodný člověk“ mluví o Janovi statném, štíhlém hochu, jak o hodech tančil okolo vysoké máje, brzy se oženil a volil dobře ženu čistotnou, pracovitou, nesvárlivou a jak hned po svatbě koupil pole. V od-

stavci II. článku 20. pak slyší hlavně dívky, jak se manželka a matka chovati má k muži opilci, aby ho napravila: Pracuj pilně, buď čistotná, tichá, vlídná, zbožná, hospodárná, v pravý čas prostří na stůl chutně upravená jídla a kořalky ani k ústům nepřilož. A až se tvůj muž přichystá jít do hostince, pohlédni mu láskyplně v oči a měkkým hlasem ho popros, aby brzy přišel, že je tobě i dětem bez něho smutno..... Tvé srdce musí vzplanouti ve velkou lásku, aby se vzňalo láskou i srdce mužovo. A p. d.

Tu je sice hodně řečeno již v čítance, ale chceme-li vychovat člověka celého, pro život zralého, promluvíme ještě o sňatku z lásky a sňatku vnuconém a zdůrazníme náhled, že lépe jest oženiti se brzy, než-li zvyknouti životu surovému, prostopášnému, nemravnému (jak o něm čl. 3. mluví).

Slovo „lánska“ přestalo být ve škole již strašákem; kéž by i v písních národních sladce se tu ozývalo!

Vždyť čítanka jde ještě dále! Ve čl. 11. přepouštěje otec synovi statek žertuje: „... ať spokojeně na klíně si mohu chovat vnuka“. A v čl. 96. čteme: „... řadra velké matky.“ Mimo to čl. 168. obsahu větu: „Oldřich oženil se s vesnickou dívkou“, čl. 182, začíná: Karel VI. nemaje mužských potomků..., čl. 188. praví: Pokrevní příbuzní činí rodinu. (Ku čl. 192. bylo by třeba dodati, čeho branec zvláště se má varovati: opilství, karbanu, kouření, zkázy sexuální, za to však hleděti si čtení – vzdělání).

Čl. 164. ponouká nás dokonce, abychom zmínili se o pohanském mnohoženství na rozdíl od křesťanského jednoženství. Čteme v něm: „Samo, jenž měl dvacet dva syny a patnácte dcer...“ To si žáci spočítají, že je do hromady 37 dětí a touží zvěděti proč tolik? My pak ukojíme jejich touhu po vědění zmínkou o mnohoženství. Jinak opravdu diviti by se musel každý, proč se o tom asi čítanka zmiňuje, kdyby děti neměly poznati příčinu následků.

B.

Čl. 54. „Ve střevě s nášejí (škrkavky) o pět vajíčka, jež zase výkaly se dostávají ven.“ Dále píše se tu o trichině, jak se dostane do střeva. „Tam rodí se živá mlád'ata“. „Roup žije v tlustém střevě, hlavně v konečníku u dětí, kde působí mnohdy úporné svědění.“ Tyto výňatky podávám ukázkou, jak se k dětem někdy mluví zcela zřetelně. Na obraze Janského znázorněna je samička svalovce, kterak „rodí živá mlád'ata“. Sameček je tu také, ale nerodí.

Čl. 67. „Potomků anglického plnokrevníka používá se nyní šmahem k zlepšení plemen koňských právem i neprávem. Koně, jenž pochází z křížení plnokrevníka s obyčejným, nazýváme polokrevním. Chrudimský i hanácký kůň jsou míšenci polokrevní.“ Při tom učitel zajisté zmínku učiní o c. k. hřebčí stanici, která jest na blízku, o křížení koně a osla, čímž povstane mul a mezek, což přirovnati možno k míšencům lidským mulatu, mesticovi. (Křížením zebry a koně povstane zebroid).

V tomže článku radí se, „aby zvířata ponechávala pod klisnami a spolu 4 měsíce a vedle mléka mateřského přizivovala se...“ Čl. 24. Obrázkových listů pro školu a dům doporučených ministerstvem kultu a vyučování má docela obrázek feny kojící.

Slyšme dále čítanku: „*Rozumný chov* koní měl by se u nás podporovati. Polovina všech koní v Čechách a na Moravě zajisté přivezla se k nám z ciziny. Peněz za ně mohlo být ušetřeno, kdybychom si je byli *vychovali* zde“. Ano vychovali, ale jak? namane se tu dítěti, budoucímu hospodáři otázka. Proto shrňme se žáky z čítanky všecky zásady rozumného chovu, při čemž neopomeneme zajisté na vážného faktora: pohlavní výběr umělý. Již další článek je nám v tom ná pomocen, neboť čteme v něm:

„Výběrem znamenitých zvířat možno časem vychovati zvířata, která hospodáři platně mohou sloužiti.... Aby v Čechách chov skotu se zdokonalil, zavedla zemědělská rada plemeníky simenské a pincgavské.... Vhodné plemenné býky dodávají družstva a inspektor

dobyťci bdí nad správným přidělováním plemeníků a zdravotním jich stavem.

Týž článek zmiňuje se ku konci o jalovině, jalovici, volu. Děti řeknou samy (aspoň některé), že jalovice je kráva neplodná a vůl je býk vyřezaný — neplodný. Namítně se mi snad, že netřeba tu vysvětlování. Dovoluji si tedy upozorniti, že čteme-li na př. „jadrná krmiva“, „rostliny medonosné“ a p. a p. názvy a není-li u nich výklad, že musíme žákům pověděti, která krmiva slovou jadrná (jistý žák na moji otázkou odpověděl: pecky, jablka — že mají jádra), které rostliny jsou medonosné a p. Proto důsledně trvejme i na výkladu slov jalovice a vůl. Jen vysvětlováním nabývají děti určitosti pojmu. Ostatně vždy i čítanka sama na př. ve čl. 104. vysvětluje, že na letorostech plodonošných vyrůstají zárodky; letorosty jalové, že jsou bezkvěté. O zásadách rozumového chovu domácích zvířat jedná ještě dalších pět článků: „Prasnice může mít do roka dvakrát po osmi selatech.... Chceme-li od nich mít pěkná selata, nedejme jim přetloustnouti“. „Ze Španěl přivezeny ovce merino, aby se jimi zvelebila stáda zdejší.... U nás použilo se ovcí masařských ke křížení ovce vlnařské a obecné.... Již dvouletých lze použiti k chovu (znamená plemenění) a dávají tu ročně po 1—2 jehňatech“.

„Odstavili jsme od ní čtyřnedělní telátko.... Hnědka se nyní nedojí, aby měla mléko pro telátko, které od ní čekáme za 4 neděle“. (Třeba tu upozorniti, že doba březnosti není 4 neděle, ale 9 měsíců). „Pro úžasnou plodnost stal se králík předmětem rozsáhlého chovu....“ Chov králíků podle zásad rozumových....“ Chov domácích slepic lze zvelebiti, příkoupí-li se časem kohout neb i několik slepic některého osvědčeného u nás plemene cizího“. „Ku zvelebení chovu domácích kachen doporučují se....“ „... opatří si druh velkých holubů, kteří mívají často holoubata“.

Chov domácích zvířat probírá čítanka podrobně, některé zásady chovu rozumového jsou tu i nadbytečně opakovány; ale o kleštění, které přece také patří k chovu rozumovému,

se tu nemluví. Je tu patrný úmysl vynechat i partii tuto snad proto, „aby se žáci nesmáli, či nezkazili?“ Smích dětí nesmí tu být směrodašný, vždyť v našem kraji smějí se i slovu chudina (70.), neboť tu značí v obecné řeči lunoženské, usmějí se i slovu koza, i příjmení Šusta (čl. 74.), Pšov, ale nesmějí se kleštění, poněvadž výkon ten znají zvláště u vepřů, neboť není u nás ani nájemníka, který by si prasátko nechoval a vyřezati nedal. Tím by se tedy naše děti nikterak nezkazily, že by vedle slova „vyřezati“ poznaly vědecký termin „kleštiti“. Ba právě kleštění je obor tak důležitý, že bych neváhal věnovati mu v čítance aspoň stručný článek. Schválená učebnice Rosického mluví o vyřezávání zcela zřetelně. Přinese-li dítě do školy z domova jakési poznatky, nechť je škola opraví, rozšíří vědecky pravidivě, toť úkol školy, aby na skutečný život připravila a naučila dívat se na očima filosofa, očima lékaře — hygienika, očima praktického hospodáře — obchodníka. A to platí i při otázce kleštění (myškování).

Chce-li kdo zatajováním či překrucováním pravdy nebo dokonce lží udržeti mravnost, pak tato „mravnost“ bude ceny záhadné, pochybné (problematické), poněvadž získaná jest nevědomostí, neznalostí života; jest pak to vlastně nemravnost udržovaná nemravností (lží).

O kleštění zajisté patří dětem říci, že je to bolestná operace, často zbytečná, protipřírodní, jak inozí tvrdí; jiní zase že ji schvalujují a za potřebnou uznávají.

V sexuální paedagogice i didaktice panuje dosud zmatek. Náhledy dosud nejsou vytříbeny. Na jedné straně se výklady některé potřebné pro život kleštění nepřipouštějí a na druhé straně předkládají se i popisy aktu pohlavního. Tak i čítanka si vede. Pohlavní akt ryb je tu ve čl. 74. a 75. líčen takto: „Losos vrací se jako velká ryba do horských potoků, aby se tu množil..... Ryb se nešetřilo ani v době tření..... Plůdek kapří se vychovával v malých rybnících třecích.... Sledi táhnouce hustě a těsně pohromadě v davech, vypoštějí jikry a mlíčí; povrch moře pak jeví

otřelými šupinami jasný odlesk..... Naloví se milliony sledů a to dílem samiček (*jikrnáčů*), dílem samečků (*mílčných*), mimo to milliony nevyspelých sledů zvaných matjes. Ti nemají téměř žádného mlíčí nebo jiker, ale za to maso jejich je velice chutné..... I tresky v době tření opouštějí mořské hlubiny a blíží se ku břehům, aby tu snásely jikry". Tolik čítanka.

K tomu možno připojiti výklady a doplňky: Třením ryb se vyvíjí teplo a životní elektřina, což má za následek vypouštění jiker (vajíček) samičkami a výlev mlíčí (semene) samečky. Jikra (vajíčko) znázorniti může se na tabuli drobno-hledem zvětšená a podobně i mlíčí (semeno). Spermatozoa (nitky semené) musí vniknouti do jiker, aby je oplodnily. Podobně jsme graficky znázornili oplodňování rostlin naznačivše, jak pel spadnuvší na bliznu prorůstá čnělkou do semeníku. Na tuto podobnost dlužno tu s důrazem upozorniti, aby žáci poznali obdobu v říši živočišné i rostlinné a uvědomili si přirozenou nutnost aktu pohlavního. (Nejnižší rostliny, živočichové množí se dělením. V novější době našli učenci obdobu i v říši nerostné: množení krystalů dělením.)

Tak zcela nenápadně a přece vědecky správně poučí se žáci na rybách o aktu pohlavním všech zvířat a zajisté se sami třeba později domyslí analogie o člověku.

Matjesy možno přirovnati ke kuřatům, selatům, telatům, po případě i zvíratům kleštěným. Z toho přirovnání žáci poznají příčinu chutného jejich masa.

Doba tření je tolik co doba „běhání se“ u dobytka, co doba „párení se“ u ptactva.

Že je možno i ve škole všecko nazvatí pravým jménem a není třeba vymýšleti schválně temná slova a tím správnosti pojmu újmu činiti, toho dokladem je čl. 76., v němž čteme zřetelně: „*Masařka rodí hned živé larvy*“.

A aby staf tato o pohlavnosti zvířat mohla případně býti zakončena, nalézáme ve čl. 102. jako na zavolanou věty tohoto smyslu: „Bourci snesou vajíčka. Tím je jejich životní úkol dokončen.“ Učiteli naskytá se příležitost promluvit o životním úkole tvorstva vůbec a poukázati na

sekt, že některá zvířata vydavše plod, hynou (trubec). Obdobně děje se tak u některých rostlin.

C.

V námětech k pohlavnosti rostlin je třetí díl čítanky oproti dílu druhému velice skoupý. Právem. Není více třeba. Ve čl. 89. a 103. mluví se o dvojích květech: prašníkových a pestíkových. Stačí tu připojiti, nestalo-li se tak již dříve (ve třetí třídě), že květy prašníkové jsou samčí (mužské) a pestíkové samičí (ženské).

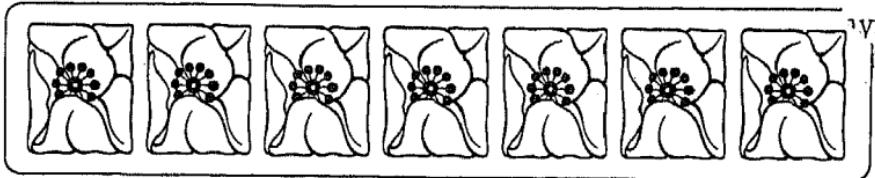
Čl. 92. „Houby se rozmnou žují výtrusy.“

D.

Čl. 9. „Oblaky Země jsou synové tkliví,
matičku Zemi si krví svou živí.“

Výnatek tento stůjž zde jen jako zajímavost, že pohlaví lidské přirovnává se k věcem neživým.

Výňatky z knih církevních a vědeckých.

Těm čtoucím, kteří by myslili, že snad přece daleko jsem zašel, podávám ještě výňatky z církevních knih schválených, aby posoudili účelnost námětů sexuálních z čítanky naproti často zbytečným námětům toho druhu ve zpěvníku kostelním, katechysmu, evangeliu. Výňatky tyto uvádím bez poznámek, bez výkladů, poněvadž soudím, že nebude učitele, který by je vysvětlovati měnil, neboť nespadají v jeho obor.

Zpěvník: Z Ducha počneš Mesiáše.... Když jsi porodila v stáji dítě.... Ty rdíš se a vyptáváš, jak se to může dít, ač muže nepoznáváš, shledáš se matkou být, panenství nezrušíš, to věř, to doufat smíš. Neboj se; to učiní sám všemohoucí Bůh; v čistotě Tě zastíní, o Panno, svatý Duch.... počala s v svém těle světa Spasitele.... Aj i Alžběta, Tvá milá teta, v starosti počala, ježto neplodnou dost dlouho trvala.... Vtělen v čistém Panny klíně v Betlému se narodil. Z života čistého narodil se. Z lůna čisté Panny narodil se v Betlému. Když pak tělo s kříže sňali a Marii v lůno dali atd. (Aby tak ve škole, kde mají žáci volno tázati se na slova nesrozumitelná, zeptal se žáček: „Co je to „lůno“?“)

Modlí se děti:jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny.... a požehnaný plod života tvého....

Katechysm vykládá pozdravení andělské takto: Slova: Pán s Tebou znamenají, že se s nikým tak úzce nespojil,

jako s Marií. Výklady ku přikázání „Nesesmilníš“ obsahují i cenné rady pro život, na př.: K porušení čistoty svádí... 4. příliš volné *obcování* s osobami druhého *pohlaví* a lehkovážná společnost... 6. zahálka, nestřídmost v jídle a pití. Hříchů proti nečistotě máme se chrániti... 3. protože mají nadmíru hrozné následky. Toť opravdu kusy vědy, toť pravdy, které jsouce vždy učiteli-kněžími s pravým pochopením vysvětlovány, mohly mnohého a mnohou zchrániti. Ale pozorujeme, že neúčinkovaly. Hledáme proto nápravu života jinde a methodou jinými. Nestačí pouze říci „hrozné následky“, ale třeba jest ukázati konkrétní či skutečné příklady.

Vybírati a opakovati tytéž a podobné citáty ještě z evangelia, které se v kostele dětem předčítá, bylo by zbytečno, tak zbytečno, jako jsou v něm nadbytečně a se zvláštní zálibou sexuální náměty pěstény. Bible sama (= písmo svaté) mluví ještě zřetelněji, že zbožný Abraham zplodil s děvečkou Agar syna; líčí podrobně tělesné obcování deer Lotových se svým otcem, jejž opily; o Davidovi, jenž nabral si mnoho milenek a žen; o Amnonovi, který znásilnil svou sestru Támar a pod. více. To jsou sice také „náměty“, ale my je odmítáme.

Raději se ohlédněme ještě po některých vědeckých knihách k vyučování schválených.

* * *

Pokorného-Rosického: Přírodopis pro školy obecné, vyn. c. k. min. ze dne 16./12. 1905. všeobecně schválený, na str. 157. vykládá: Živočichové a rostliny vznikají z tvorů sobě podobných, vyvinují se poznehnala zvnitra svého, rostou, přibírají potravy, dospívají určité velikosti a rozdílného stáří, pak vydávají plod k zachování *plemene*, ochabují, hynou, umírají. Na str. 158. pak poznáváme, že totéž platí o člověku, neboť tu čteme: Ačkoli člověk vlastnostmi ducha převyšuje všechny tvory na zemi, řadí se nicméně povahou těla mezi živočichy a podobá se v tom ohledu nejvíce ssavcům.

Na str. 167. na obraze útrob těla lidského jest močový měchýř zakreslen, což dříve na př. v Názorném Tělosloví od Jana Hanuše z r. 1880. nebylo. Toto Tělosloví je zajímavé, že ačkoli vykládá obrazem i slovem každý ústroj těla velmi zevrubně, pro učitele skoro zbytečně zevrubně, nezmiňuje se vůbec o měchýři močovém ani o ústrojích pohlavních, jako by jich tělo naše nemělo. Za 6000 let se učenci budou hádat, zda nynější člověk ústroje ty měl!!!

Krátký Nástin Zdravotnictví od Dra. Alex. Baťka, profesora v Plzni, pro všechny průmyslové ústavy schválený dne 24. února 1908. je nejnovější učebnice, ve které novým proudem sexuální paedagogiky dostalo se sankce (=schválení) úřední. V knížce této mluví se zcela jasné o šťavách k zachování jedince, o šťavách k zachování rodu, o ústrojích pohlavních, o rozkoších pohlavních, onanii, veřejných domech, nemocích pohlavních a na konec vznáší se k mládeži modrý apel k zachování čistoty předmanželské. »*Ty's, mládeži naše druhá, povinna nové pokolení výchovati, které by bylo lepším, než jsou jeho dědové. A k tomu uznesenému úkolu jest podmínkou, abyste si, naši mladí junáci, zachovali čisté tělo a čistou poctivou mysl, neboť čistý jest nejsilnější.*«

Tak jako prof. Batěk dosud málo profesorů, učitelů obecných a měšťanských škol „odvážilo se“ mluvit. Kým by takovéto poučení nehnulo!

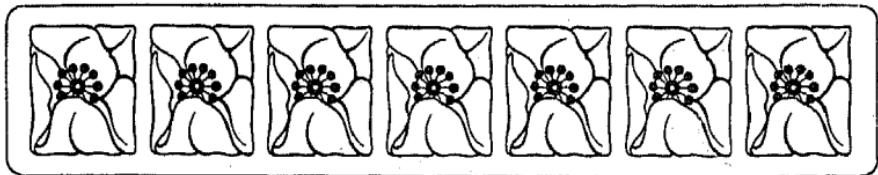
Knížka uvedená stojí pouze 40 h, ale otvírá nové světy, jako Baťkovy přednášky vůbec.

Škoda, že je schválena jen pro ústavy průmyslové! Však doufáme, že v době dohledné i pro školy obecné dočkáme se knihy podobné, která by systematicky aspoň o pohlavní zdravotvědě pojednávala, nebo že aspoň v čítance objeví se článek podle vzoru Dra. Baťka.

Nežli se tak stane, hleďme těžiti z toho, co již ináme — z čitanek. Proto jsou výňatky z čitanek podrobně uve-

dený, ale nechci tím předpisovati, že bychom vždycky a všecko, co uvedeno, upotřebiti musili, neboť mnohé se tu nadbytečně opakuje. Proto ku konci podávám stručnou osnovu na základě čítanek pro školy čtyřtřídní. Užil jsem schválně těchto čítanek, poněvadž čtyřtřídní školu považuji za střed mezi jedno- až osmitřídní. Tím chtěl jsem se vynouti na jedné straně přílišné stručnosti, na druhé přílišné rozvláčnosti.

Osnova pro školy čtyřtřídní.

Účel poučování pohlavního jest zachrániti mládež před onanií, veřejnými domy, nemocemi pohlavními a zachovati ji čistou pro život manželský.

Třída I. a II. t. j. 1., 2. a 3. školní rok.

Rozeznávati a přirovnávati pohlaví zvířecí a lidská. Průtrž. Kleštění. Přirozená nutnost pohlaví ptáků a aktu pohlavního u ptactva*) za účelem plodných vajec. Vzbuzení úcty k vlastnímu tělu.

Třída III. t. j. 4. a 5. školní rok.

- A) V rozeznávání a přirovnávání pohlaví se pokračuje. Pojem pokolení. Výchova dětí. Vyvrcholiti lásku k rodičům. Varovati před potulným životem zvl. děvčat. Krása těla.
- B) Doba pohlavní dospělosti zvířat. Doba březnosti. Výklad pojmu ssavci. Vajíčko, larva, pupa u motýlů a obdobně u hmyzu, ptáků, ryb, plazů, ssavců, člověka a rostlin. Pohlavní akt rostlin. Zárodek, teplo, život. Přirozené propisívá, nepřirozené škodí.

Třída IV. = 6., 7. a 8. šk. rok.

- A) Rozdíl pravdy vědecké a chlípných řečí. Dědičnost po rodičích. Sňatek z lásky. Láska manželská co základ spokojenosti. (Mnohoženství pohanů.)

*) Nemluvit o aktu pohlavním u lidí.

- B) Pohlavní výběr. Životní úkol zvířat i člověka. Upozorniti na knihy vychovatelské, lékařské, které pojednávají o tajných nemocech zvlášť a o zdravotnictví a chovu zvířat vůbec.

Návrhy.

Jsem přesvědčen, že osnova tato v předu podrobněji a zde právě stručně načrtnutá mohla by postačiti. Má tu výhodu, že prostřednictvím čítanek je vlastně již ministerstvem schválena. Jest třeba jen, aby ji buď schválili, nebo lepší vypracovali paedagogičtí odborníci.

Za tím účelem navrhoji, aby u příležitosti některého učitelského sjezdu nebo schůze *svolána byla anketa*, která by konečně otázku sexuálního poučování ve škole vymezila a osnovami na pevný podklad postavila a tak učitelstvu poskytla možnost jednotnými cestami brát se ku vytknutému cíli. Planého mnohdy mudrování o předmětě tomto už bylo tolik, že theorie tato úplně postačí, aby se mohlo počítí s praxí. Dokud nebudou účinky poučování pohlavního buď dobré, buď špatné náležitě *zjištěny pokusem* (experimentem), dotud nemůžeme na jedné straně vyhlašovati nový tento směr za jedině k mravnosti lidstva vedoucí, ani na druhé straně buď cele nebo částečně jej zatracovati. Zvláště nezasvěcenci, kteří dětí nemají, zkoušek nekonali, nechť se úsudku zdrží! Jejich úsudek neplatí!

Zdali směr tento patří do školy, o tom nebudiž sporu mezi námi! Neboť má-li škola vésti k mravnosti vůbec a zvlášť bojovati na př. proti alkoholu, tabáku, nakažlivým nemocem atd. atd., kdo by chtěl důležitý tento nový prostředek k umravňení národů prý vedoucí škole a učiteli z ruky vyraziti?

Ovšem uvážíme-li choulostivost předmětu tohoto, nebudeme nikoho k úkolu tomu nutiti, když nemá ani schopnosti, ani chuti, ani lásky k němu. Je tu třeba k úkolu tomu rádně se připraviti, mnoho studovati.

Těm pak učitelům, lékařům, rodičům, kteří jsou v oboru tento zpracování, budiž poprána volnost, úplná volnost, potřebná k experimentu (zkoušení).

- B) Pohlavní výběr. Životní úkol zvířat i člověka. Upozorniti na knihy vychovatelské, lékařské, které pojednávají o tajných nemoech zvlášť a o zdravotnictví a chovu zvířat vůbec.

Návrhy.

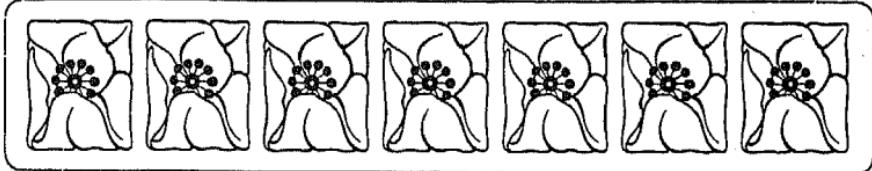
Jsem přesvědčen, že osnova tato v předu podrobněji a zde právě stručně načrtnutá mohla by postačiti. Má tu výhodu, že prostřednictvím čítanek je vlastně již ministerstvem schválena. Jest třeba jen, aby ji buď schválili, nebo lepší vypracovali paedagogičtí odborníci.

Za tím účelem navrhoji, aby u příležitosti některého učitelského sjezdu nebo schůze *svolána byla anketa*, která by konečně otázku sexuálního poučování ve škole vymezila a osnovami na pevný podklad postavila a tak učitelstvu poskytla možnost jednotnými cestami brát se ku vytknutému cíli. Planého mnohdy mudrování o předmětu tomto už bylo tolik, že theorie tato úplně postačí, aby se mohlo počítí s praxí. Dokud nebudou účinky poučování pohlavního buď dobré, buď špatné náležitě *zjištěny pokusem* (experimentem), dotud nemůžeme na jedné straně vyhlašovati nový tento směr za jedině k mravnosti lidstva vedoucí, ani na druhé straně buď cele nebo částečně jej zatracovati. Zvláště nezasvěcenci, kteří děti nemají, zkoušek nekonali, nechť se úsudku zdrží! Jejich úsudek neplatí!

Zdali směr tento patří do školy, o tom nebudíž sporu mezi námi! Neboť má-li škola vésti k mravnosti vůbec a zvlášť bojovati na př. proti alkoholu, tabáku, nakažlivým nemocem atd. atd., kdo by chtěl důležitý tento nový prostředek k umravnení národů prý vedoucí škole a učiteli z ruky vyraziti?

Ovšem uvážíme-li choulostivost předmětu tohoto, nebudeme nikoho k úkolu tomu nutiti, když nemá ani schopnosti, ani chuti, ani lásky k němu. Je tu třeba k úkolu tomu rádně se připraviti, mnoho studovati.

Těm pak učitelům, lékařům, rodičům, kteří jsou v oboru tento zpracování, budiž popřána volnost, úplná volnost, potřebná k experimentu (zkoušení).

Několik soukromých poznámek.

1. Z osnovy uvedené za nejdůležitější body považuji na př.: Vzbuzení úcty k vlastnímu tělu, výchova dětí, vyvrcholení lásky k rodičům, varování před potulným životem (veřejnými domy, ná kazou venerickou), sňatek z lásky, lásku manželská a pod. Ostatní zejména o pohlaví, době březnosti, aktu pohl. rostlin a pod. pokládám jen za prostředek vedoucí k pravdě a mravnosti. Z toho usuzuji, že stačí k tomuto poučování učitel, který má před lékařem výhodu, že je paedagogicky vzdělán. Rodiče postrádají většinou vzdělání lékařského i paedagogického.

2. Do podrobné osnovy jsem některé výklady za vlasy přitáhl, někde jsem věc snad i přehnal, snad někde nadceňuji, snad jinde podceňuji. Budiž odpuštěno. Úmysl je dobrý: Upozornit na všecko, co v čítance je a co se z toho dá vyčerpat.

Redaktor i spisovatelé článků čítankových se snad povídív, snad se zhrozí mých výkladů a z čitanek všecky tyto náramky vyškrtají, čímž bych nerad byl ovšem vinen.

Proto dovoluji si upozornit, že ty podrobné i stručné osnovy jsou pouhopouhé návrhy, že je podávám jen co nutný článek řetězu v diskusi dobou vyvolané a že milerád upustím od toho, co se mi jako špatné a záhubné pro školu, děti a budoucí lidstvo experimentem dokáže.

Zároveň oznamuji, že vybírám podobně z čitanek pokrokové a jiné náramky a že je výkladem doprovázím ještě místem ostřejším než zde a že pak by nutno bylo škrtat v čítankách mnoho.

3. Němečtí učitelé vyslovují se proti poučování o pohlavnosti ve škole; německé učitelky obráceně jdou až do krajnosti, žádajíce na př. i obraz aktu pohlavního, ba i model pohlavních ústrojů zvířecích a pokus před dětmi. Na škole se žádá tak ledacos (snad i zbytečného nebo malicherného), ke všemu škola má dátí základ, učitelé vyhovují různým vládnoucím stranám a jich hesla šíří (propagují) ve škole; učí číst, psát, počítat, zeměpisu, dějepisu, přírodopisu a zpytu, zpěvu atd., ba jsou někdy donuceni učiti i náboženství (k čemuž jiní potřebují „akademického“ vzdělání) a zajisté že by se učitelé rázně ozvali, kdyby se našel někdo, kdo by hlásal, že učení, čtení atd. má být ponecháno rodičům, ač je přece samozřejmo, že většinou by rodiče spíše naučili děti čtení, počtům, přírodopisu atd., než by dovedli podat správný vědecký výklad sexuální. Ty lehčí předměty si tedy němečtí učitelé ponechávají, ale těžší, značné studie vyžadující poučení o pohlavnosti hledí svaliti na rodiče, t. j. na lid, který ani zájmu ani přípravy k úkolu tak velkému nemá.

Němečtí učitelé vědí, že na učiteli se tu žádá nová velká práce a hledí ji se sebe svrhnoti. Tím však jen podávají zbraň klerikálům, kteří čím dále tím hlučněji volají: Právo výchovy mají rodiče! Myslí, že tyto rodiče zas sami mají v rukou a že rodiče budou konati to, co chtějí klerikálové. Dovoluji si tvrdit, že heslo německých učitelů je zpátečnické, zhoubné. Nic nevadí, že celé sjezdy s ním souhlasí, vždyť víme, že celý svět na př. věřil, že slunce pluje po obloze a přec to byla lež a do dnes celý svět věří různým pitomostem a přec musí jednou poznat, že je to lež a víme, že každá nová myslénka těžko proráží a víme, že je to i potřebné, aby nová myslénka byla odpůrci zdržována a víme, že pozvolný vývoj je jistější než náhlý převrat, ale žádáme, aby myslénka nová nebyla prostě ubíjena, nýbrž aby dříve učiněny byly pokusy. Bojovat prázdnými slovy bez pokusů je šílenost moudrých hlav nehodná. Žřídte školy nové, kde by vzdělaný učitel, jinde lékař, jinde otec, jinde matka experimentovali, nebo postarejte se, aby bylo aspoň dovoleno zkoušet na různých kategorických škol.

4. Reknou-li veškeré sjezdy učitelské: „Do školy to nepatří, ponechává se rodičům“, to znamená, že učitelé ne-

budou na několik snad desíletí v oboru tom dělat nic a rodiče druhé nic, což dá dohromady třetí nic. (Říkám-li „rodiče“, myslím na ty ohromné massy, které o našich snažách nemají ani zdání a jichž je dobré 99%).

5. Vzdělaný učitel v oboru tomtéž nemůže pravděpodobně poučením o pohlavnosti uškodit mrvnosti a uškodí-li z nezkušenosti náhodou přece, pak škoda nebude asi velká ani tak, jakou způsobí necudný vtip, necudná píseň, vykřičený dům, zpráva novinářská, obraz ve výkladní skříni, pohled na pohlavně obcující zvířata a pod. a pod. Takovou chybu mohl by zrovna tak učiniti i lékař i otec i matka.

Požadavek některých, aby jedině lékař poučování udílel, roztríští se o fysickou a finanční nemožnost. Pak by lékař musil být v každé vsi, což by ovšem prospělo a snad k tomu jednou také dojde, ale dnes to není.

6. Poučení doma se asi neosvědčí. Jsouť tu děti různého stáří; co snese starší, nesvědčí mladšímu. Rodiče ani nemají času. Matek a otců paedagogicky (didaktika? logika?) vzdělaných je jen nepatrné procento. Za to však mnoho je rodičů, dědečků, babiček, strýčků, čeledinů, chův, služek atd., kteří nejen že o výchově dětí nemají tušení, ale naopak, velmi necudně (zvláště na vsi) před dětmi zpívají, mluví, ba i konají. Před takými „poučovateli“ musí *škola* chránit. Ponechali rodině výhradně obor tento, znamenalo by – zkázu. Škola má výhody: Stejně stáří dětí, vzdělaného učitele, pomůcky (knihy, obrazy), větší znalost povah dětí, společné poučení (že nikdo skoro mu neujde), pohodlnější hromadnou pomoc lékařskou atd. Každé dítě zvlášť poučovat je nepohodlné, nenajde se pro každé zvlášť vhodná příležitost a poučení nemůže se konat tak uceleně, soustavně.

7. Na školách měli by všichni žáci od 8 let počínaje každý rok prohlédnuti býti lékařem a to odborníkem, dívky lékařkou, zdali neonanují (zkušený učitel to často pozná bez lékaře), postižený měl by býti poučen brožurou nebo přísnou domluvou, oznámení rodičům učiněno s poučením, jak napravovati neřest. Poučovati teprve po absolvování školy je pozdě.

8. Někteří tvrdí, že na všech není potřeba poučování o pohlavních věcech tak jako ve městech, že více neřestí se páše v městech. Tomu není tak. Považme, že město má

10.000 ob., ale okolí jeho také 10.000, ba více, toto okolí však hřeší na účet města v městě a doma též. Děti pak v městech nejsou vydány tak na pospas necudné čeladců jako děti vesnické; ve chlévě, ve stodole, na půdě, na poli i zahradě vídají děti a slyší nemravnosti, o nichž městské děti nemají potuchy. Onanuje-li se v městských školách, onanují to tam studující děti z vesnic též. Zajímavá byla by tu statistika, kolik onanistů rekrutuje se z města, kolik ze vsi. Od oka odhaduji, že studentstva z vesnic pocházejícího je více a že tedy také více neřestí páše tento výkvět vesnic. Mýlím-li se, pak aspoň nechť se paušálně netvrdí, že na vsi nebylo by poučování sexuálního třeba takovou měrou, jako v městech.

9. Některí vážní paedagogové hájí hypothesu (= věta nedokázaná) na hodilého poučování, zejména v době, kdy se pud pohlavní probouzí a tím zájem zřejmý dotazováním roste a porozumění možnější jest.

Naproti tomu jsem pozoroval u svých vlastních dětí, že se ptaly: Proč kohout moří slepičky? Proč mouchy zadečkem srostly? Kde měla samice (králičí) mladé? Proč neviděli hoši tu vránu, co přinesla sestřičku? Kdo nosí děťátko: anděl nebo vrána, kde je „babička“ bere, jestli musí vždycky maminka stonat, když přide „babička“ s děťátkem a divili se, že má sestřička jiný ústroj než oni, že hoši budou tatínkem, děvče maminkou atd. atd.

To všecko se ptaly matky (otce se styděly) do sedmi, osmi let. Teď už něco vědí a dále se ptáti čím dál tím více se stydí, nebo se ptají opatrnejí.

A jsem jist, že až se u nich bude pud pohlavní vyvíjeti, že se budou ještě více styděti rodičů (což teprv učitelů), že budou mezi kamarády tajně hledati vysvětlení, tak jako jsme to činili my, když nám bylo 12, 14, 18, 20 let.

Bude-li tomu jinak, záležeti bude na jakosti poučení, jež se jim dostalo matkou a školou.

10. Já sám své vlastní děti poučit měl jsem příležitost jen jednou, když mne přistihly připouštěti ramlíka ke králici a pak mezi sebou něco šuškaly (šepťaly). Ptal jsem se jich (já se ptal), co si povídají a když se jen usmívaly, nevědouce jak do toho, řekl jsem, to že musí tak být, aby byly mladé,

tak že je to u psů, koček, slepic atd., ale děti že nemají o takových věcech mluvit, až jim bude asi 20 – 30 let. Tedže se to na ně nesluší. Tuto poslední větu snad jsem neměl pronést. Od té doby ničeho se nedozvídám.

11. Že by hromadné poučování škodilo, nesouhlasíme. Vždyť na školách vesnických, kde většinou zavedena je koedukace (čili společná výchova dívek i hochů), musí na stranu chodit hoši před děvčaty a dívky před hochy se hlásit, ba někde chodí společně jedněmi dveřmi na záchodky, třeba oddělené, ale tu zvyk od malíčka překonal stud. Železná nutnost! Nikoho ani nenapadne, že by to bylo možno jinak. Jen bedlivého dozoru se strany učitelstva je tu třeba. Ostatně doma v rodině chodí všichni na jeden záchod. Tu stud není ani na místě kdyby ze zdržování se přirozené potřeby měla povstati pro lichý stud – nemoc. Stud – lichý stud – bývá často příčinou, že ženy zvláště, ale někdy i muži nedají se prohlédnout lékaři, ani když vidí, že jiné pomocí není. I před takovýmto falešným studem nutno budoucí ženy a muže varovat a to vykoná – společná výchova a společné poučování o věcech pohlavních.

Církevní písně, evangelia poslouchají děti, jinoši, panney, ženichové, nevěsty, manželé, rodiče, dědové i babičky vždy hromadně a snad přece nebude nikoho, kdo by této hromadnosti dával vinu.... Aby na př. učitel nebo kněz poučoval individualně o samotě a snad i děvče či obráceně učitelka chlapce – nesouhlasíme. Ba ani nesouhlasíme, aby muž o samotě poučoval chlapce.... Poučování sexuální snese veřejnost.

12. O sexu zvířecím, rostlinném i lidském čtou děti v čítance mnoho obyčejně beze smíchu potutelného; spíš se usmějí při slově koza, nežli při slově plemeník a přece slovo plemeník má silnější moment sexuální. Proč se nesmějí? Odpověď je dvojí: a) Protože je to v čítance-evangeliu. Vždyť ze skutečného evangelia čteme a slyšíme mnohem zřetelnější výrazy sexuální a nikoho, ani děti ani dospělé, nenapadne se smát. Proč? Protože je to v evangeliu. Z jednejme úctu čítance a budeme jistí, že všecku pravdu snese i že pravdu pak snáze snesou i žáci (i rodiče i učitelé) – protože bude – v čítance....

b) Nesmějí se, protože nechápou významů ani vědecky, ani necudně. Naší povinností je, aby pochopily vědecky plně a pak pochopení chlípné nezvítězí.

13. Chceme lidstvo vésti k mravnosti, k zákonnému, cnoštěnému, zdravému životu. Tím mu běžeme strojenou, nepřirozenou chlípnost, necudnost, oplzlost (laxnost). Tuto ztrátu nahradíme skutečností, opravdivostí, reelností, t. j. něčím pozitivním a přirozeným. Poučení o přirozenosti není nestoudné, tak jako příroda sama též nestoudnou není. Slepice, kvočna, kočka jsou tak matky zvířecí, jako na př. čubka (fena), koza, svině. Zvířata sama ani jich názvy nestoudné nejsou, ale nemravní, nestydatí jsou lidé, kteří výrazů těchto užívají k nadávkám, chlípným vtipům. Z jednejme úctu celé přírodě co matce veškerenstva.

14. Některé vážné hlasy tvrdí, že šestileté děti nebo i osmileté (III. školní rok) nejsou pro poučení sexuální zralé. Jiní zase radí, aby už dvouletým matka (tedy na př. v sirotčinci učitelka) původ dětí vysvětlila pravdivě. K tomu pojmenováním: Škola vůbec všem předmětům od náboženství až po úpravu prací písemných učí dříve, než děti mohou vědomostí upotřebiti. Poučení předchází praxi. Výchova k mravnosti však od nejútlejšího mládí začítí musí a my poučení sexuální považujeme za část výchovy.

Jestliže tedy rozum dětí na př. pro dějepis u dětí aspoň devítiletých vyospělý jest, proč by tentýž rozum pro věci člověku nejbližší a vrozené zralý nebyl?

Rozum mladý zajisté zralý pro základy veškerého poučení jest, ale rozum starší (učitelův) musí být zralejší, aby jej správnou cestou rozvíjeti mohl.

15. Z mého působiště známy jsou mi tyto případy poklesků dětských in punkto sexu:

- a) Jedenáctiletý syn dělníka s osmiletou dcerou rolníka chodívali spolu do postele. On umřel na souchotě, ona v 17 letech počala, potratila, umřela vykrvácením. Ke mně do školy nechodili.
- b) Třináctiletý syn chalupníka za krovím poválil sedmiletou dceru rolníka a chtěl užít násilí. Oba jsou živi. Ke mně před tím do školy nechodili, potom on asi půl roku.

- c) 12letý syn dělníka povalil osmiletou dceru chalupníka (rodiny obě mravně spustlé). Obě děti ke mně nechodily.
- d) Kolegové kdysi přistihli žáka ze II. tř. (7.–9. šk. rok) onanujícího až do výronu chámu — na záchodě. Ke mně nechodil do školy. Je živ a zdrav bez známek nemoci vener.

Kdyby byly tyto děti ke mně chodily, byli by kolegové řekli: „Aha, ovoce sexuální výchovy!“ Má třída dosud byla ušetřena, ač-li je správné domnívat se, že všechny případy podobných zvrhlostí se dostaly v naší známost.

A zajímavý dodatek ku c): *Děvče* tu bylo vinno, neboť samo na chlapce se věšelo; i v prvním případě bylo děvče chlípnější.

A opět: *Dívky* z rodin váženějších hrály si spolu na matku rodičku a porodní bábu. Panenka zastupovala novorozene. Ani tyto dívky nechodily ke mně do školy. Stáří 7–10 let.

Poněvadž dívky dříve pohlavně dospívají, je třeba u nich začít dříve s poučením.

Vedle pěstování úcty k tělu, pravého studiu, lásky k rodičům, lásky manželské, lásky k rodině, domácímu krbu (čl. 34., 20., 3. a j. III. čít.), dále vedle pěstování lásky k matce přírodě a přirozenému, skutečnému, pravdivému, nesmíme zapomenouti *na úsilné a jisté vychování pevné vůle*, která dovede přirozené, tělesné choutky omezovati, nízké snahy a pudy potlačovati. Zvláště ve směru tomto silnější jsou lidé, kteří často umějí ukolení pudu pohlavního se odříci — postiti se. A my chceme vychovati takovéto pokolení — silné vůle — silné v sebezapíráni, v odřískání — slabé v rozmařlosti a zhýralosti. Kdyby mělo poučování sexuální míti opačný účinek — běda! Tím ovšem nikterak nehoruji pro výstřední sektářskou, na př. bogomilskou askesi (kajicnost), neboť dějiny nás učí, že jejich kruté posty a pod. přispěly k porobě turecké. Rád bych jen hodně hlasitě vykřikl: „Všeho s měrou!“

O B S A H:

	Strana
Úvod	5
Slabikář, tř. I., děti 6–7leté	10
Čítanka I., tř. II., děti 7–9leté	12
Náměty zdravotní a mravní	15
Čítanka II., tř. III., děti 9–11leté	18
Sexus lidský A.	19
" zvířecí B.	23
" rostlinný	27
" smíšený (přirovnávání) C.	29
Čítanka III., tř. IV., děti 11–14leté	31
Pohlavnost lidí A.	35
" zvířat B.	38
" rostlin C.	42
" neživých věcí D.	42
Výňatky z knih církevních	43
" " " vědeckých	44
Osnova	47
Návrhy	48
Několik poznámek	49

ÚK VŠP HK

100000202147